Овид.

ОВИД
HORIZONTE
УКРАЇНСЬКИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ ЧАСОПИС
REVISTA UKRANIANA ILUSTRADA

№. 1. (18). Січень — Enero de 1951. Año III

Correo Argentino
Sucursal 6 (Flores)

FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 4489

TARIFA REDUCIDA
Consesión Nº 4155

Título de Propiedad Intelectual 339 852
Suscripción
Semestral $ 8.— Anual $ 15.—
Direccion y Administración
EDITORIAL M. DENYSIUK
Curapaligue 790 T. E. 66-3612
Buenos Aires Rep. Argentina

УКРАЇНЦІ В АРҐЕНТІНІ!

"Воююча Україна рішуче вимагає від української еміграції повної єдности... В таку відповідальну хвилину, в такій важкій ситуації, в якій перебуває сьогодні український народ, українська еміграція не може дозволити собі на жодні роздори і партійну гризню".

Це останній заклик сл. п. генерала Тараса Чупринки до нас, розсіяних по всьому світу. Більше того, це заповіт і категоричний імператив українського легендарного Героя, який нас зобов'язує тим більше, коли ми святкуємо подвійний січневий ювілей: проголошення незалежности української держави й акту злуки українських земель.

Не припадково ми лучимо заклик безсмертного Чупринки з січневими врочистостями. Історичні ідеї подібні до морських хвиль. Раз підносяться увисочінь, до неба, іншим разом падають вниз, у проваля. Під час проголошення державної незалежности й суверенности в 1918-19 рр. хвилі нашого історичного життя піднялися високо вгору, манифестуючи собою віками витужену волю всього українського народу.

"Віднині Українська Народня Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою Українського Народу".

"Віднині зливаються в одно віками відділені одна від другої частини України — Галичина, Буковина, Закарпаття і Придніпрянська Україна...".

Два акти найвищого історичного підйому України з упадку. Чи не взмоложують вони наші серця й велять вірити у вічну живучість Народу? Так, але вони одночасно насувають нам сумні ремінісценції про ті хвилі океану, що падають униз. В першій мірі брак єдности й атомізація українського національного моноліту при помочі різних "ізмів", з московським большевизмом включно, привели Україну на край прірви.

Може тому звернення сл. п. генерала Чупринки до нас, емігрантів, має виїмкову силу й вагу. Адже ж Україна через УПА знову станула на гребенях високих хвиль. Відрізана від вільного світу, вона своєю геройською боротьбою й безкомпромісовою поставою супроти ворога людства викликує подив у всіх, хто вірить у Боже післанництво людини і народів.

"Воююча Україна рішуче вимагає від української еміграції повної єдности". Чи чуємо ми слова заклику великого сина України? До нас же промовляє той, що впав на полі слави з караючим мечем у руках. Той, що втратив усе, крім любови для України, що прозрів нашу слабість у безупинних роздорах й у дрібних амбіціях та міжусобицях.

Немає сумніву, Воююча Україна обтяжує наше сумління довгом супроти неї. Їй ми винні все, що маємо найдорогоцінніше. І тому сьогодні найвища пора перевірити нашу поведінку, що ми зробили для того, щоб скріпити наші сили й показати світові нашу одностайність. На чужині ми не герої кривавого чину, але ми можемо бути героями любови й обов'язку, що сплітаються в один вінок безумовної відданости національно - визвольній ідеї. Особиста честолюбивість лежить на кордоні між двома крайніми несмотами. Вона шукає тільки слави, а нашою славою повинен бути тільки обов'язок, який чинить людину вільною і відданою вищій справі.

Пам'ятаймо, що немає надаремних жертв. Ті, що впали у боротьбі за волю народну й гідність людини, перемогли; могилу Чупринки ми перетворили у вівтар незабуття й дороговказу для Народу та для найкращих духів світу. Пам'ятаймо, що наше завдання — вести безупинну боротьбу — там, на Батьківщині, зі зброєю, тут добрим словом і великим ділом, — а рішатиме Бог. І серед цієї борні з лихом шукатимемо нагороди в собі самому, бо світ нікого не нагороджує.

У світлі тих незаперечних правд — якими ж дрібними мусять видаватися нам особисті порахунки й помилки минулого! Якими ж малими є тактичні розходження і пристрасті, що часто гаснуть при перших невдачах! А тим часом у наших часах ми не можемо допустити до того, щоб саме ті пристрасті (індивідуальні й групові) перемогли духа і через те ми стали невільниками, а не володарями власної долі.

Це мав на увазі сл. п. Тарас Чупринка і тому Його голос звучить як напімнення батька для неслухняних і розсварених дітей.

Що нам дасть цьогорічне січневе свято з концертами й промовами та співом "Боже, нам єдність подай", коли ми, вернувшись додому, не будемо собі взаємно помагати у шуканні спільних шляхів до одної мети? Роки минають, колеса життя щораз звужуються і ми все ще не маємо сили усунути з-під них важких колод, які гальмують наше прямування до одної мети. Нас уже втомила взаємна боротьба. Вона, крім ненависти, що копає могилу погуби, нічого позитивного не дає.

Сьогодні Україна стоїть в авангарді боротьби проти московського імперіялізму. Її повів до бою вихованець Великого Національного Зриву і незламних борців з-під Крут, Маківки — Тарас Чупринка. Прапор, піднесений ним високо вгору, це прапор свободолюбної України, це також прапор християнської культури й усіх народів, які прагнуть волі.

Заклик Чупринки до єдности ми, українські емігранти в Аргентіні, приймаємо як основу нашої співпраці й нашої беззастережної солідарности з Воюючою Україною. Хай нас не ділять групові, віроісповідні й давні територіяльні межі. Вони існують лише в умах злорадних людей. Добра воля змете ті межі з лиця землі й отворить вхід до взаємної пошани та любови — двох чеснот, які стануть другим гимном нашого життя.

На заклик Воюючої Батьківщини, щоб гідно репрезентувати українське ім'я й українську визвольну боротьбу, ми відповідаємо коротко: так! Ми зробимо все можливе, щоб об'єднаними силами продовжати боротьбу проти п'ятих колон московського імперіялізму. Ми понесемо у вільний світ слово правди про криваву диктатуру сталінських обманців, які дали працюючим не хліб і волю, а голод і кайдани; які поклали на самостійне життя підкорених ними народів своє ганебне "вето" і винищують вжень їх живучі сили. Ми розкажемо йому про переслідування релігії і про цілковите знищення української Церкви.

Воююча Україна об'єдналася на плятформі боротьби проти найбільшого лиха нашого сторіччя і кличе нас зробити те саме на еміграції. Ми підпорядковуємося Батьківщині! Ми підемо слідами заповіту безприкладних в історії Борців Української Національної Революції, які до нас кличуть:

"Хай місця ці святі вам усім на сумліннях
Витискають печаті залізних чеснот.
Ми посіяли чисте й здорове насіння
Вам на жниво. Будіть заскорузлих з мертвот,
Хай вже жнуть і пожате несуть поколінням!

З отою печаттю залізних чеснот і Шевченкового єднання "в товариство чесне", ми зустрічаємо цьогорічний Січневий ювілей і з тою самою печаттю ми приступаємо до підготови Другого Національного Конгресу Українців в Аргентіні. Віримо, що загальним зусиллям усіх наших товариств й організацій переможемо всі труднощі емігрантського життя на добро і славу Українського Народу.

Від Редакції: Друкуємо текст відозви, яка була схвалена представниками українських громадських установ в Аргентіні, що беруть участь у підготові Другого Конгресу Українців в Аргентіні.

Мирослав Стиранка

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

Таємниця успіхів комуно-большевизму

Коли в 1917 р. Ленін робив жовтневу революцію в Росії, ніхто не сподівався, що за 30 років большевизм стане загрозою для цілого світу. В капіталістичних країнах панував загальний погляд, що це переходове явище, яке не видержить проби життя і буде ліквідоване таки тим же життям. Знов же соціялістичні кола Заходу, критично настроені до методів, яких вживав большевизм в перших початках, все таки були переконані, що ці методи зміняться і Росія йтиме прямим шляхом до соціялізму.

Думка про побудову соціялізму в обличчі большевицької дійсности залишилася звичайною фантазією, але водночас зовсім теж не виправдалася загально - поширена теорія, що большевизм не видержить проби життя і буде ліквідований. Він не тільки закріпився на території бувшої царської Росії, але впродовж років поширив свої безпосередні впливи на простори такі завбільшки, як територія бувш. царської імперії, що ще важливіше, здобув широке коло визнавців і сподвижників у цілому світі. Правда, можна зовсім сміло твердити, що серед комуністів (поза СССР і сферою його впливів) найменше 80 відсотків не люди, які уявляють собі СССР і советський лад зовсім інакше, як він на ділі виглядає, тобто, що ці люди, облудрені советською пропагандою, є несвідомим знаряддям в руках Москви. **Але факт залишається фактом, що потуга большевизму як імперіяльна, так і ідейна з 1917 р. зросла чи не вдесятеро та що всі дотеперішні заходи знищити, протиставитися, чи бодай спинити ріст цієї потуги дотепер були і далі є безуспішні.**

Що це значить? Це значить, що, поперше, існує на Заході і в решті світу, що стоїть під його впливом, не зважаючи на свободу, якою там люди втішаються, — придатний ґрунт для росту комунізму, а тим самим і большевизму, який неслушно називає себе форпостом і носієм комуністичної ідеї (як відомо, советський лад нічого спільного з комунізмом не має, це лад державного капіталізму і тотальної диктатури) і подруге, що всі дотеперішні методи боротьби з комунізмом як внутрішнім явищем кожної країни та з большевизмом як модерним виявом московського імперіялізму — **неправильні.**

Є люди, які, дошукуючися причини постання комунізму, упрощують справу так, що у всьому обвинувачують Маркса. Не було б, мовляв, Маркса, не було б комунізму, СССР і всіх тих загрозливих конфліктів, що чорною хмарою нависли сьогодні над світом. Погляд наскрізь неправильний, дуже примітивний і надзвичайно шкідливий. Не Маркс видумав цілу низку суспільно - економічних явищ. Вони вже і до Маркса існували, або зароджувалися, і Маркс їх тільки спостеріг та на їх основі поробив свої, часто зовсім неправильні, висновки і теорії. Але це ще не означає, що ці явища самі собою не існують та що вони є тільки штучним твором, складовою частиною Маркco - енгельських економічно - соціяльних теорій. До таких явищ, між іншим, належить існування суспільних клас, гострі класові конфлікти, що є наслідком несправедливого розподілу дібр і спроґої на цьому розподілі цілої суспільної життєвої системи, яка довела до скупчення матеріяльних дібр в руках жменьки людей і бе[illegible] в других, залежних цільовито [illegible]

Всі ці суспільно - економічні явища не є витвором буйної фантазії Маркса. Вони постали у висліді глибоких недотягнень і протиріч капіталістичного ладу і його нездатности їх розв'язати. Доки зроджена капіталізмом робітнича класа була незорганізована, слабосила, несвідома свого соціяльного упосліджения, доти соціяльні конфлікти не були такими гострими й наболілими, як сьогодні, питаннями, а ідея якогось нового справедливішого соціяльного ладу була радше утопією (пригадаймо собі назву "утопійний соціялізм", що її вживали тому 200 років). Сьогодні ці проблеми стоять на вістрю меча, тому що організоване і свідоме своїх прав робітництво, стало одним з головних факторів нашої доби. Воно їх видвигнуло і поставило на денному порядку, як справи, які треба негайно полагодити.

Але на тому не кінець! Робітнича класа не тільки стала одним з найважніших факторів господарського життя. Вслід за цим вона почала набирати важливого політичного значення. Коли приглянутися добре акції організованого робітництва, то треба ствердити, що воно вже не задоволяється чисто соціяльними домаганнями, 8-ми, чи 7-ми годинним днем праці, високими заробітними ставками, соціяльними забезпеченнями, тощо, але прямо посягає по політичну владу в різних державах, щоб опісля змінити цілу суспільну структуру, тобто ліквідувати капіталістичний, неприйнятний для нього лад (в ньому робітництво завжди чується неповноправною класою, радше підметом, виконним органом) і завести новий, справедливіший лад.

Еманципація робітництва, величезне збільшення його питомої ваги в суспільстві, а вслід за цим його змагання не тільки знайти собі належне місце в існуючому ладі, але перестроїти його на кращий, справедливіший і зайняти провідні позиції в тому новому ладі — загальне явище наших часів. Ідеологічно політичним висловом цих змагань робітництва є соціялізм різних відтінків — від марксизму (чи, як його неслушно називають, наукового соціялізму) до етичного соціялізму (англійського взірця).

В умовах демократичних свобід, які в більшості зах. - европ. країн існували, соціялістичний рух з насильницько -революційних позицій перейшов на еволюційні і не намагається ліквідувати старого ладу нагальними методами, тільки через переконування, усвідомлювання, зміну законів, тощо. Боротьба перейшла з вулиці до парляменту, а якщо й переноситься колись на вулицю, то тільки у формі виборчої боротьби. Вислідом цеї довготривалої, завзятої акції західнього демократичного соціялізму було здобуття влади в цілому ряді европ. держав, особливо у Велико - Британії і повільні зміни, безкровні революції, що за якийсь час можуть зовсім ліквідувати існуючий там капіталістичний лад.

Зовсім іншим шляхом пішов процес перемін на теренах царської Росії. Царська Росія не знала зовсім демократії. І економічно, і політично це була відстала напівфеодальна країна, яка робила перші кроки в напрямі капіталізму. Започаткований процес індустріялізації був далеко позаду розвинених, західньо - европ. форм. Зрозуміла річ, що робітнича класа в таких умовах була на такому ж відсталому рівні, як цілість країни. Не диво отже, що коли вибухла революція 1917 р., то після короткого періоду демократичних свобід, владу захопила в свої руки жменька скрайніх соціялістичних доктринерів, демагогів з Леніном на чолі, без демократичних традицій (радше з антидемократичними, бо до демократії ставилися вони на ділі з презирством і глумом, як до "дрібно - буржуазного витвору"). Ці люди почали, не маючи демократичної школи і заправи, зате маючи глибоко вкорінені традиції царського абсолютизму, насилля, почали будувати соціялістичний лад на зовсім для цього неприйдатних теренах бувш. царської Росії, тими ж самими насильницькими методами, яких вживали колишні їхні царські попередники. Разом з методами унаслідили вони і традиції рос. імперіялізму. Водночас з насильним насаджуванням соціялізму почалося "собіраніе русскіх земель" таке ж саме насильне і безоглядне.

Держані століттями в темноті і несвідомості маси малочисельного ще робітництва і дуже чисельного селянства, не знаючи ані що таке демократія, ані що таке соціялізм, далися легко взяти на вудку принадливих, демагогічних гасел, що їх кидали большевики. Коли ж спохватилися, вже було пізно, большевицький режим вже настільки себе закріпив, що зміг завести свою диктатуру (чи як це теоретично називали "диктатуру пролетаріяту") і вдержати їх в шорах безоглядного послуху і "соціялістичного будівництва".

На цьому, одначе, не кінець. Маючи далеко більше амбітні пляни, як "будівництво соціялізму" в одній країні, а саме побудову такого "соціялістичного ладу" в цілому світі, большевизм замкнув в залізному кільці сферу свого панування, щоб правдиве обличчя їхнього ладу не виявилося поза СССР, і пустив цілу випробувану вже демагогічну машину в рух для здобуття собі впливів серед робітничих мас цілого світу.

Несвідоме реальної дійсности в СССР, несвідоме того, як на ділі виглядає той новий "соціялістичний лад", що його завели на опанованих ними територіях большевики, несвідоме загрозливої небезпеки з боку розпаленого до білого, російського імперіялістичного шовінізму, несвідоме того страшного зниження і примітивізації життєвого рівня, яке грозить їхнім країнам, коли б Москва завела в них подібні порядки, як в СССР — зах. - европ. робітництво в своїй великій частині повірило принадливим, демагогічним гаслам большевизму, гаслам, що обіцяють ліквідацію несправедливого з точки погляду робітництва соціяльного устрою та передачу політичної влади в руки того ж робітництва впродовж однієї ночі. Ще раз повторюємо! Байдуже, що на ділі большевизм нічого з того не виконає. Цього робітництво Заходу не знає. А якщо хтось йому про це говорить, воно не вірить цьому. Зате воно ясно бачить болячки й недотягнення того ладу, в якому воно живе і різко їх на своїх плечах відчуває. **Зерно большевицької пропаганди знаходить пригожий ґрунт в порохах теперішнього соціяльного порядку і в його нездатності ліквідувати, чи бодай зменшити до мінімума ці порохи.**

Цей ґрунт тим більше придатний, чим більше якась країна відстала, реакційна, чим гостріше соціяльні питання в ній виступають, тим

(Закінчення на 3-ій стор.)

ТАЄМНИЦЯ УСПІХІВ КОМУНО - БОЛЬШЕВИЗМУ

(Закінчення з 2-ої стор.)

більше робітництво упосліджене в своїх правах, чим менше воно розбирається у фактах, чим більше в якійсь країні накопичилося несправедливости, людської кривди, нужди і горя.

Чому большевики вміли здобути так легко владу на теренах колишньої царської Росії? Твердження про методи насилля, як основні методи, що за їхньою поміччю забезпечили большевики за собою перемогу, — невірні й однобічні. Основною причиною їхньої перемоги було прихильне ставлення трудових мас до киданих ними гасел і до їхньої боротьби. Насилля і терор в початках стосували большевики перш за все до верхніх клас суспільства, аристократії, царської бюрократії, буржуазії, до всіх тих, які в очах мас належали до "панів". (В Україні ситуація була дещо відмінна. Там большевицький терор йшов крім того по національній, а не тільки класовій лінії. Большевики під плащиком винищування "панів" винищували активних українців, часто навіть дуже лівих і чисто трудового походження. Але й в Україні большевикам вдалося бодай в початках здобути собі прихильність великої частини трудового населення, і воно байдуже, й з нетаєною ворожістю ставилося до визвольних змагань). Тому трудовим масам цей терор спочатку не надто дошкуляв. Вони, захопивши фабрики і земельку, як вогню боялися повороту старих царських порядків, повороту капіталістів, поміщиків, повороту системи визиску і соціяльної несправедливости. Щойно пізніше виявилося, що большевицька система довела до ще більшого закріпачення трудових мас, але було вже запізно. Стверджуємо тільки, що відсталість царської Росії, накопичення соціяльних протиріч і темнота мас були придатним ґрунтом для большевицької пропаганди і перемоги большевизму.

Подібний процес можемо помітити сьогодні і в інших відсталих, особливо азіятських, країнах — там, де большевизмові вдалося захопити владу, чи там, де він намагається її захопити. Подібно, як в часах революції 17-тих років, большевики стараються використати накопичені в тих країнах століттями наверствування соціяльної несправедливости, кастовости, гніту і людської нужди, здобути собі своїми гаслами прихильність мас і здобути владу при допомозі тих мас. Так було в Китаю, так діється сьогодні в Кореї, в Вієтнамі та в багатьох інших країнах Азії.

Майже поголовно всі т. зв. національні уряди тих країн, які були чи є ще при владі, це на ділі жодні національні, ані жодні демократичні уряди, тільки влада закостенілих в своїй консервативності і реакційності багатих, напів-феодальних, напів-капіталістичних кляс і їхніх підголосків. Національні ідеали, добро цілої нації їм дуже далекі і байдужі. Під маскою національних, протикомуністичних кличів ховається гола жадоба влади, наживи і вдержання такого порядку, чи радше безпорядку, в якому найлегше наживатися коштом мільйонів безталанних, темних мас. Звичайно про жодні реформи соціяльного і культурного характеру, які забезпечили б вищий життєвий стандарт, або бодай кусень хліба цим масам і піднесли б їх на вищий культурний рівень, вони зовсім не думають, а коли й роблять щось в тому напрямі, то тільки під натиском США.

Отож не диво, що голодні, нуждені маси азіятського населення, ще гірше темні, безпросвітні і відсталі, як різно - національні маси бувшої царської Росії, так само легко йдуть на принаду комуністично - большевицьких кличів. Тому нам зрозуміло те, що дивує, наприклад, американців в Кореї, а саме, що під час воєнних дій в Кореї "корейські комуністичні війська виявляють фанатичний дух і йдуть до боротьби лава за лавою, перескакуючи трупи тих, що були в попередніх лавах" (Звідомлення амер. журналіста А. Крока). Цей фанатизм і віру в комуністичні ідеали вспіла защепити Москва в азіятські маси, і треба особливих протизаходів, щоб їх ліквідувати. Звичайно, не зроблять того "національні" кліки-уряди, які ще дотепер користуються опікою США, так як колись користувалася білогвардійщина опікою Антанти.

Ще раз повторюємо. Чим країна більше відстала, чим більше в ній наросло соціяльних суперечностей, чим більше зганґреновані загниваючі правлячі верстви, чим менше старань провести реформи в користь широких мас, тим легше комуно - большевизмові здобувати собі популярність і опановувати ситуацію.

Назадництво, спроба вдержати маси в темноті і поневоленні, старання протиставитися домаганням і політичним змаганням робітництва у високо - розвинених країнах Заходу — все це вода на млин большевизму.

Які ж висновки з усього вище сказаного? Висновки такі, що всяка боротьба з комунізмом з антипоступових, назадницьких позицій не дає відповідних позитивних наслідків. Значить, форми цієї боротьби неправильні і треба їх заступити іншими, правильними.

Дуже поширений погляд, що все зло лежить у центрі, з якого промінює комунізм — в Москві. Треба отже ліквідувати центр, щоб позбутися небезпеки комунізму. Не думаємо, щоб такі "технічні" методи тільки підірвали б силу комунізму, його агресивність, але не ліквідували б його самого.

А втім справа ліквідації СССР тільки чисто технічними засобами, подібно як відбулась ліквідація Гітлерівської Німеччини, теж дуже проблематична. Самого теоретичного гасла свободи і демократії, які мали б формувати війну з СССР — замало. Треба щоб ці теоретичні гасла не були тільки пустопорожніми фразами для людей з-поза залізної заслони. Треба, щоб ті люди знали, що війна і ліквідація СССР принесе їм дійсну свободу, в повнім того слова значенні, а не нові форми національного і соціяльного поневолення. Коли хтось почне війну з СССР, маючи на меті збереження цілости російської імперії, тобто не беручи до уваги національно - визвольних змагань поневолених Москвою народів, коли хтось захоче на місце большевицького державно - капіталістичного ладу повернути на вивільнених з-під большевицького терору просторах старі форми приватно - капіталістичного ладу — можуть його стрінути в ході війни з СССР дуже прикрі несподіванки. Самих технічно - мілітарних засобів у боротьбі з СССР замало. Треба ще мати чітко скристалізовану правильну програму цієї боротьби.

Ще більшою мірою те ж саме стосується і до боротьби з поширенням комунізму поза територіями, опанованими большевиками. Бо не тільки в центрі "промінювання" лежить причина поширення комунізму, але, як ми вже сказали, в комплексі гострих соціяльних і політичних проблем, що трясуть національними масами і домагаються свого негайного розв'язання. Правильна розв'язка цих проблем, ліквідація соціяльної несправедливости, справедливий розподіл господарських дібр між усіма людьми краще ліквідують впливи комунізму, як бульвашні "тверді" протизасоби, переслідування комуністів, заборона комуністичних партій, пресія, терор. Всі ці засоби звичайно дають небажані наслідки. Загнати когось в катакомби, створюючи довкруги нього ореол мучеництва і переслідування, значить, давати йому шанси виграти.

Ліквідація комунізму може проходити успішно тільки через компромітацію в очах трудових мас, як антидемократичної, антилюдської і антисоціяльної ідеї і через проведення основних соціяльних реформ. Це вирве комунізмові ґрунт з-під ніг, а Москві пропаґандивні аргументи, змобілізує проти Москви, як центру рос. імперіялізму і диктатури, трудові маси цілого світу. У злуці з повною ідейною компромітацією Москви на теренах її безпосереднього панування, це дасть певну перемогу противникам СССР і большевицької системи.

ВІД ВИДАВНИЦТВА

В 1951 р. "Овид" буде надалі появлятися у дотеперішньому форматі. Це число "Овиду" висилаємо також на нові адреси і запрошуємо до передплати кожного, кого задовольняє наш журнал.

Починаючи від чергового числа здержимо висилку "Овиду" всім, хто не вирівнає передплати. Як дотепер так і в 1951 р. не будемо давати "Овиду" до продажу в Аргентіні й будуть його одержувати тільки передплатники.

Видавництво

Леонтій Форостівський

Як большевики руйнували Київ

(З циклю матеріялів: "Київ під ворожою окупацією")

I. ТИСЯЧЕЛІТНЯ ІСТОРІЯ КИЄВА:

Ще у I віці, за словами Нестора - Літописця, Св. Апостол Андрій Первозваний поставив на Київських горах хрест й сказав: "Чи бачите гори ці? бо на горах цих возсіяє благодать Божа, тут буде велике місто й багато церков тут побудується".

Точну дату побудови Києва встановити трудно, але одне безсумнівне: місце теперішнього Києва було заселено осілим народом задовго до того часу, поки Київ вийшов на історичну арену. Його історія така:

а) 864 — 1240 роки: Київ 376 років існує, як самостійне велике місто, в тому — 287 років він є столицею Княжої України.

б) 1240 — 1320: 80 років перебуває під татарською окупацією.

в) 1320 — 1569: 249 років перебуває спочатку як княжеське, а після — воєводське місто, що підлягало Великому князівству Литовському. З 1499 року користується Магдебурським правом, себто має автономію.

г) 1569 — 1667: 98 років підлягає Польщі, користуючись автономією за Магдебурським правом.

д) 1667 — 1764: Перебуває під началом Гетьманів України, зберігаючи автономію за Магдебурським правом. Підлягає Росії, до якої Україна приєдналась, як "рівний з рівним".

е) 1764 — 1835: "Исключен" з начала Гетьманського і підпорядкований Київському Генерал - Губернатору, але зберігає ще автономію за Магдебурським правом.

ж) 1835 — 1950: Цар Микола в 1835 р. "скасував" Магдебурське право й з того часу Київ згубив свою автономію.

В 1917 — 1920 р. Київ знову стає столицею України.

В 1941 — 1943 р. Київ підпадає німецькій окупації.

Отже поверх 275 років Київ перебуває під московською окупацією, маючи 168 років автономію за Магдебурським правом, а з 1835 року й досі, себто поверх 110 років, як згубив всі свої колишні права й привілеї вільного міста. Так царська, як й червона Москва доклали всіх зусиль, аби українську столицю перетворити в російський осередок та знищити в ньому всі його історичні цінности.

з) 1686: Українська церква губить свою незалежність й підпорядковується Московському патріярху. За час цієї неволі перетворюється в знаряддя Російської Держави так "царської", як і в наші часи "совєтської", для закріпачення українців.

Зокрема Київ зазнав такі лихоліття:

1. В 1169 році його завоював, пограбував й знищив Андрій Боголюбський. За свідченням чужоземця, німця Тітмара з Мерзебургу, в 11 віці Київ мав "400 Церков й 8 базарів", себто був великим торговельним містом.

2. В 1240 р. "до тла" Київ знищує Батий. Джовані Карпіні, що в 1245 році переїжджав через Київ, у своїй книзі "Liber Tartarorum" записав, що з цього великого міста не залишилося нічого, "крім кількох будинків та маленької жменьки мешканців".

3. В 1483 р. Київ був знищений Кримською ордою. Через 1[illegible] років заводить у себе Магдебурське право, силою якого вводить в себе самоуправу, власне судівництво, чеканку своєї монети й вільну торгівлю та відроджується знову як велике місто.

Крім зовнішніх лихоліть за той час Київ перенжив:

1. Пожежі в 1017, 1124, 1145, 1718 й 1811 рр. Крім знищення будівель й Церков пожежою 1718 р., знищено в Києво - Печерській Лаврі: ризницю, старовинні ікони, велику книгозбірню, архів і друкарню, пожежа 1811 року ввесь Подол перетворила в суцільні руїни.

2. Повені від великих дощів й "урагани" знищили частинно Київ у 1839, 1848 й 1849 році. Руїни були такі великі, що на їх полагодження пішло два роки.

3. В 1092 р. морова язва, а в 1831 й 1847 р. холера також забрали багато жертв.

4. В наслідок 1 Світової війни Київ мав великі руїни від експльозії порохових складів. Поляки, залишаючи Київ, знищили Ланцюговий міст через Дніпро. Цей міст коштував 2,5 міл. карбованців. Будовано його в Англії. 10 тодішніх пароплавів везли його до Одеси. З Одеси волами перевезли моста до Києва і в 1850 році зв'язали ним обидва береги Дніпра у Києві.

5. Але найбільшої шкоди за наших часів вчинили Києву московські большевики. Докладно про це в наступнім розділі.

Протягом своєї тисячелітньої історії Київ тільки за часи татарської (80 років) й Московсько - большевицької окупації (110 років) був позбавлений прав вільного міста, яким він протягом 336 років користувався за Магдебурським правом. Зберігся дуже цікавий вірш, яким кияне відповіли на акт 1835 року, що касував Магдебурське право для м. Києва. Цей вірш в свій час був видрукований в "Києвській Старині" під заголовком "Скорбь Кіевлян о потере магдебургского права" в 1835 р. У цьому вірші "робиться припущення, що головою буде хтось "из руських з бородою", "пан, приїжджий з Тули чи то Брянська, із зброю", і навіть згадується два прізвища — Ходунов і Дегтярев:

"Перелізуть до нас сміло,
Тут артіль їх завелась,
Поставають всі панами,
Хоч і в патлах з бородою,
Та тут буде головою ...
Прогуляли права наші ...
Москаль буде пановать".

Побоювання авторів вірша справдилися: першим міським головою по заведенню нового "городового положенія" був Парфентій Михайлович Дехтерьов, купець - старовір, що уявив у Києві чугунно - плавильний завод. Наступниками Дехтерьова були Єлисеєв, Бухтеєв, Ходунов ... "Боротьба Києва за автономію" В. Щербина. Видруковано в книзі "Київ та його околиця в історії і пам'ятках". Том XXII Записок Укр. Наукового Товариства в Києві. Стор. 215 — 216. Державидав України, 1926).

Ще більшу "артіль" росіян з партійними квитками "для панування" засилає до м. Києва той же московський окупант під большевицькою фірмою в наші часи.

II. ЧЕРВОНА МОСКВА РУЙНУЄ КИЇВ

а. Руїни, вчинені у Києві до початку 2-ої Світової Війни.

У першому десятиріччю окупації, большевики, почуваючи на Україні себе не досить міцно, дуже обережно чинили свою руїнницьку справу, прикриваючись гаслами "боротьби з релігією" чи боротьби "з буржуазією". Прикриваючись цим, большевицький окупант перш за все знищив всі пам'ятники царям, царським урядовцям, що їх у Києві настановив той-же московський, але царський, окупант. Збереглися пам'ятники Богдану Хмельницькому, св. Володимиру й Пушкіну. Особливої шкоди за цими пам'ятниками, крім пам'ятника Св. Ользі, немає, але варто підкреслити те, що росіяни в своїх столицях — Петрограді й Москві залишили всі до одного пам'ятники, в Українській же столиці діяли інакше.

З міркувань антирелігійної пропаганди було знищено панораму "Голгота", що знаходилася на Володимирській Гірці та пам'ятник на місці бувшої Церкви св. Ірини (ця Церква у 1037 р. була побудована Ярославом в честь ангела своєї дружини), що стояв на Володимирській вулиці, а й сама вулиця переіменована на вул. імени Короленка. В 1925 році Собор Св. Софії та Києво - Печерську Лавру перетворено на антирелігійні музеї, а будівлі й церкви Видубицького манастиря, Всесвятську церкву над економічною брамою К. — Печерського манастиря обернено на склади. Висаджувати в повітря церкви й історичні українські пам'ятники в той час окупант ще не рішався, боючись спротиву українців. Тільки після запровадження колективізації, знищення найкращої частини селянства й жахливого голоду 1932 — 33 р., окупант вже сміло перейшов, разом з масовими розстрілами українців, до висаджування у повітря українських пам'яток й церков. Сатрап Червоної Москви — Постишев, після переводу до Києва столиці з м. Харкова, протягом одного 1934 року вчинив такі зруйнування у Києві.

1. Висаджено в повітря й обернено на руїни Золотоверхий Михайлівський Манастир, збудований в XI стол. кн. Святополком - Михайлом. Манастир був у центрі Києва, над Дніпром. Там загинули фрески 12 стол.: пророків Захарія й Самуїла, Архангела - Благовісника, Божої Матері, Двох Святителів. Крім того "в лапи" окупанта попали такі цінности:

а. Храмовий образ Св. Арх. Михаїла на дошці з чистого золота вагою до 10 фунтів, прибраного 3.000 брилянтів та 16-ю хризолітами (подарунок цариці Анни).

б. Образ "Всевидящого Ока" з золотою ризою, оцінений в 50.000 карб.

в. Головні Царські Врата зі срібла, вагою в 3 пуди 10 ф. й 30, 5 ф. міді.

г. Образ Успення Божої Матері зі 158 брилянтами (подар. Львової).

д. Дорогоцінна рака з мощ. Великом. Варвари зі срібним балдахімом над нею вагою 24 пуди 16 фунтів й 18 золотників срібла 84 проби (подарунок п. Орлової - Чесменської).

е. Золота лампада з брилянтами (подарунок цариці Катерини).

(Закінчення на стор. 5)

ЯК БОЛЬШЕВИКИ РУЙНУВАЛИ КИЇВ

(Закінчення з 4-ої стор.)

ж. Подарунки цариць Анни Іванівни й Єлизавети Петрівни — перстні з великими брилянтами, а також срібні й золоті ризи (оправи) на образах.

В манастирі були гробниці українських князів: Святополка - Михайла й його дружини — грецької царівни Варвари, яка з Византії перенесла до м. Києва мощі Велик. Варвари, Туровського князя Святополка Ігоревича, Дубровецького князя Гліба Юр'євича й митроп. Іосипа Борецького — великого достойника Укр. Церкви та гробниці єпископів Чигиринських, що були настоятелями Манастиря.

В Манастирі знаходилися мощі св. Харлампія, Пантелеймона й Спиридона. До манастиря приходило дуже багато прочан. Користувався повагою й мав дуже добру славу серед українців.

2. Братський Манастир на Подолі й бувша Духовна Академія при ньому. Центр і осередок церковно - освітньої науки, починаючи з 16 сторіччя. Мав величезну книгозбірню - музей. На 1. 1. 1888 році там зберігалось:

а. Пам'ятників церк. архітектури, живопису, скульптури —	1.929 шт.
б. Нецерковних різних пам'яток —	9.911 "
в. Гравюр, фото — —	3.124 "
г. Актів, грамот, листів —	1.396 "
д. Рукописів — — —	928 "
е. Старопечатних книжок — —	572 "
ж. Книжок та брошур — —	1.061 "
Разом — — — —	18.921 "

Вся історія й діяльність цього манастиря, що відбита у вищезгаданих документах, тісно пов'язана з гетьманами Петром Сагайдачним, Іваном Мазепою та безперечним авторитетом Укр. Церкви — фундатором вишої духовної освіти на Україні — митроп. Петром Могилою.

Цей пам'ятник української культури заважав окупанту. Його теж було висаджено у повітря й обернено в купу руїн.

3. Військово - Миколаєвський Собор, так званий Великий Микола, побудований Гетманом Ів. Мазепою, з надписом у Соборі, що він побудований "іждевенієм ктіторським премилостивійшим исновельможного його милости пана Івана Степановича Мазепи, Гетмана войск іх царского пресвітлого величества Запорізькик".

"Де ж можна було дозволити українцям читати це в церкві й при цьому не забувати, що це той самий гетьман, якого росіяни предали анатемі за його змагання забезпечити Україні самостійне державне життя? Той гетьман, що збройно боровся з Москвою. Ясно, що такий об'єкт окупант намагався висадити у повітря, як можна найскорше.

4. Десятинна Церква з гробницями Св. Володимира й Св. Ольги, побудована у 1842 р. та історичними пам'ятками з часів Княжої доби.

5. Стрітенська (Всіх Скорбящих Радість) Церква на Львівській площі. До цієї церкви була особлива немилість окупанта. Справа в тім, що її всі бані обновилися. Церква стала пунктом, що притягав багато прочан - і це в часи найзавзятішої безбожницької пропаганди, що проводив Союз Безбожників. Ясно, що окупант, почувши під собою силу, зразу же розквитався з немилим йому об'єктом, висадивши його у повітря.

З промови Голови міста Києва Л. Форостівського (автора статтів в "Овиді" з циклю матеріялів: "Київ під ворожою окупацією") на манифестації під час похорону безвинних жертв большевицького нападу на м. Київ у травні 1943 року. (Промову виголошено біля будинку Київського Університету — гляди, подана вище світлина).

"... Я вірю: всі ми, тут присутні, ще дочекаємося, що комунізм, проти якого увесь час борються українці, стане ненависним усьому цивілізованому світу, який неминуче вступить з ним в тотальну боротьбу... И за кожну скинуту комуністичними варварами бомбу на нашу столицю, на беззахисне його населення, за вчинені киянам руїни, за ці невинні жертви, що ми їх сьогодні ховаємо, за мільйони раніш замордованих й голодом знищених українців кремлівські злочинці, на чолі з катом — Сталіним, понесуть сувору кару... Цей день наступить... повинен наступити... й ми дочекаємося й будемо свідками загибелі комунізму..."

7. Притиско - Миколаївська Церква на Подолі.

8. Церква Різдва Христового на Подолі, побуд. XII стол. У 1861 р. тут стояла труна Тараса Шевченка під час перевозу на поховання у Канів.

9. Михайлівська Брама, побудована у 18 стол.

10. Церква Св. Петра й Павла на Подолі.

11. Залізна Церква на Галицькій площі.

12. Дзвіниця Кирилівської Церкви, побуд. у 18 стол.

13. Константинівська Церква, побудована у 18 стол.

14. Малий Микола (Пустинно - Миколаєвський Манастир) на Печерську.

15. Трехсвятительська Церква, побудов. у XII віці.

16. Аскольдова Могила — цвинтар з Кам'яною Церквою Св. Миколи, збудованою у 1809 р. Всі могили зрівняно. Цвинтар обернено на парк, а Церкву перероблено на кіоск. Надмогильні пам'ятники використано для потреб бу-

6. Успенський Собор на Подолі, побудований у XII стол., який з 1620 по 1786 рік був Катедральним Собором з причини, що Собор Св. Софії був занятий уніятами. одинництва. За ліквідацією цього пам'ятника особисто доглядав комісар Освіти Затонський, українець-комуніст.

Всі цінності зруйнованих церков і манастирів, а також і тих, які поквищо залишилися, окупант пограбував. До рук його попала митра, яку одержав митр. Гедеон, що зрадив Українській Церкві, підпорядкувавшись Московській Церкві, в наслідок чого Укр. Церква згубила свою незалежність. Одержав від московського, але царського, окупанта, і її той же окупант, під большевицькою фірмою, заграбував назад.

Митра ця — по золотому глазету, багато прикрашена перлами, діямантами та іншим дорогоцінним камінням: на ній діямантів 59, яхонтів 3, смарагдів 54, рубінів 225, сапфирів 7 й перлин великих і малих 7.197 зерен. На ній надпис: "Божією милостію, ми, Великие государи и великие князья Іоанн Алексеевич и Петр Алексеевич и Великая Государиня, благоверная царевна и великая княжна София Алексеевна, всея Великия и Малия Росии Самодержци, пожаловали богомольца нашего, преосвященного Гедеона, митрополита Киевского и Галицкого и всея Росии 7994 л." (себто в 1686 р. — рік підпорядкування Укр. Церкви Московському Патріярху)

Московський окупант зрадників завше оплачував дуже добре. Сатрапи червоної Москви, москаль Постишев й українець Затонський, за невинну кров, загибель українців від голоду, за руйнування церков й пам'ятників української культури, з Божої ласки, заслужену кару вже понесли, згинувши від руки НКВД, щоб справдилося — "Хто підняв меч, від меча й сам загине".

"Овид" — не кидає фраз!

"Овид" — подає цифри і факти!

О. Кисілевська.

Незабутні години

(Зі спогадів про Ольгу Кобилянську)

Пригода на границі.

За румунської влади, українські свята на Буковині, святковано по новому стилі. А що в такому часі легше було в польському уряді дістати кількаденну перепустку на виїзд "за границю", то мені не важко було сповнити прохання моєї приятельки пані Ольги й пересвяткувати Різдво разом з нею, в колі її родини. Радіючи як дитина, яка їде "додому" на свята, — день перед святим вечором, опівночі, всідаю до переповненого екскурсантами поїзду. За Австрії їзда з Коломиї до Чернівець поспішним поїздом не тривала більше години. За румунів з пересіданням та митною ревізією на границі, забірала яких 3-4 години. Та все таки я була певна, ми приїдемо за днини, а це для мене важне, бо не хотілося панію Ольгу поночі будити.

Та не все так буває, чим гарячіше чогось бажаємо, тим більші зустрічаємо перепони. На границі митна сторожа переводила перевірку паперів та клунків подорожніх так дбайливо, що поїзд до якого ми мали пересідати, втік нам з-перед очей. Ось і несподіванка! А там певно будуть мене о четвертій ждати на двірці. Та це ще не таке страшне. Мене непокоїть що інше. Якщо ревізія така строга, то ще готові відкрити мою контрабанду: українські книжки та часописи, які своїм звичаєм везу пані Ользі. А я як на біду, осміливши ся дотеперішною поблажливістю граничників, ціле дно валізи виложила книжками: кілька примірників виданої Вид. Спілкою "Діла", повісти Кобилянської "Апостол черні", що не мав дебіту на Буковину, нові твори Наталени Королевої, улюбленої авторки пані Ольги, поезії Антонича й інші того роду "небезпечні" для румунської влади книги. Через них готова я не тільки втратити те все добро, а то чого добрего, не доїхати до пані Ольги. Зі страхом жду як ця вся історія для мене скінчиться. А тут уже входять аж два сторожі безпеки з гострим наказом: клунки на лавку! Відкривати й розбігтися в обі сторони. Відкриваю свою валізу. Вправна рука граничника за одним помахом підіймає нараз усі сукні й білизну аж до самих книжок. А там, на самому верху, книжка з українським наголовком. Граничник на хвилину наче остовпів, а потім схиляється й шепотом: "Бійтеся Бога, а ви кому того стільки везете?" "Ользі Кобилянській" — відповідаю ледве чутно. — "Закривайте валізу й на гору з тим", — відповідає оглядаючися, чи його хто не чує...

Я відотхнула. Хай уже тут чекати й до півночі, добре що моя пригода так несподівано щасливо закінчилася...

У пані Ольги.

Вже добре по 10-тій, серед тріскучого морозу, всідаю в санки й приналюю візника: скоро, скоро на Олобеску 3, а то готові там уже спати. Місто ясно освітлене, багато людей ще снується хідниками. Може й у пані Ольги ще не сплять? Світиться! Ви[...] мене ще й надивилися, бо на перший [...] візника при високій брамі вибігає пані Галюся, а за нею ще й старший синок Ігор. — Що з вами? Чому так пізно? Тетка журилася, але до часу

Ольга Кобилянська і Олена Кисілевська

приїзду останнього поїзду, не хотіла йти спати наляглася...

Нема часу розповідати, бо от уже на порозі теплої, ясної, пахучої святочними колачами, медівниками й ялинкою кімнати, бере мене в свої теплі обійми дорога приятелька. Обкидаю її бистро оком, ге ж, писали, вона щось хворіла. Але на мило усміхненому обличчі, нічого не слідно. Вона все однако на десять літ молодша за свої літа. Тільки важче спіраючись на паличку, доходить до фотелю, що їй дбайливо підсуває господар. Щойно вимотуючися зі своїх зимових одягів розповідаю сьогоднішні подорожні пригоди й з тріюмфом відкриваю валізу. Сміються! Так, вони чули що там, на границі працює один із наших хлопців, щастя, що на нього натрапили. За хвилину моя врятована контрабанда в кожного в руках, навіть хлопчик зразу потрапив на призначені для нього й його малого чорноокого братчика, книжечки "Світу Дитини".

Вечеря, чай й довго в ніч сердечні розмови. Ці привані розмови по довгому небаченні, в яких хотілося би все нараз розповісти, всього нараз довідатися. Пані Галюся нагадує пані сенаторка змучена, тетці час спочити, але ми все ще хочемо собі щось "преважне" сказати. Вже пані Галюся розчісує на ніч довгі, ледве сивіючі коси, пані Ольги, а я все ще стою на порозі й не можу докінчити розмови.

В день Святого Вечора.

Ранком вже інша тема розмов. Літературні, політичні й громадські та "жіночі" новини відкладаємо на пізніше. Це ж Свят Вечір, треба вирішити преважні справи: що варити й пекти, щоб і традиції і здоров'ю догодити. Пані Ольга виймає старі родинні переписи, писані польською або німецькою мовами ще рукою матусі або й її власною, коли то для цілої родини заступала маму й господиню. При тій важній нараді застали нас пані з "Жіночої Громади" і "Мироносиць", що мимо Свят Вечора прибігли довідатися: "а що, приїхала?" Вітаємося сердечно. Це ж мої добрі милі знайомі, що вчора, даремно мене на двірці виглядали. Прийшли привітати, бо на довші розмови, на перегляд літературних новин, що на столі поруч з куховарськими порадами нестає часу. Вони тільки хочуть запросити нас зайти до жіночих організацій в гостину на коляду і то з панею Ольгою, конечно. "Приїдемо, — кажуть — добрими санками, на гору в фотелі винесемо. Просимо, вся громада просить!" Але пані Галюся протестує й сама пані Ольга не обіцює. "Ні, ні. Це вже не для мене. Може сама пані Олена, а ще краще ви до нас з колядою зайдіть".

До святої Вечері накривається по старому звичаю. Пан господар, сам господарська дитина. Тільки сумерк западає, вносить пшеничного снопа- дідуха, привезеного з хутора пані Ольги, й кладе його на покуті з християнським привітом. Пані Галюся на стіл, під сніжну скатертину, натрусила пахучого сіна, не забула й часнику в рогах підложити. Сідаємо до вечері: двоє господарів, два хлопчики, нас дві, значить, допари, добра ворожба, може Бог дозволить так усім разом й нарік зійтися. При бажаннях сльозами заходять очі. А деж ці "хлопці", брати пані Ольги, що колись приїздили хоч і здалека додому на свята? Немає. Ще тільки один із них, Степан, і то далеко аж у Югославії. Тільки листом сестру вітає. Але розніжнюватися нам не дають ці, що на їх місці сьогодні засідають хлопчики господарів. Вони улюблену тетку обнімають, цілують, а до мами: "давай мамусю скоро борщик та рибу, хай вже коляду співаємо, а то ангелики можуть нашу хату минути, ялинки не принести." Та що то сьогоднішня коляда? От пан господар розповідає, як то він в дитячих роках з хлопчиками - ровесниками з штудерно виліпленою з колірових паперів на обручі з решета звіздою, ходив з колядою по цілому селі від вікна до вікна до кожної хати. То було що видіти й чути! Але хлопчики й не слухають. Стрижуть вушками, як зайчики. Хоч старшенький сам помагав батькові ялинку золотими горішками, червоними яблучками й всякими ласощами й прикрасами декорувати, то одначе, коли в сінях озвався зтиха дзвіночок, а мама відкрила двері до зачиненої досі гостинної й в десятках колірових свічечок у цілій величі засяла висока аж під стелю ялинка, то сам малий Ігор ніколи не повірив би, що це він її ... недавно прибирав.

Самі уста відкриваються до коляди! Ще її не доспівали, коли за вікном наче відповідає друга, хор прекрасних молодих голосів. Що це? Ангели? Ні. Це друзі пані Ольги: приятелька з молодих літ пані Марія з дому Устіянович, дочка поета Миколи з дочкою — красунею й унуками. "Просимо в хату!" — а за ними ще й гурток пань та молоді — студенток. Гамірно, весело по-дитячому враз із дітьми сміємося, всі співаємо. Тільки пані Ольга в фотелі проти ялинки не співає, а тільки всміхається своєю доброю ласкавою усмішкою.

Проходять короткі святочні дні. Улюблену письменницю відвідують з побажаннями друзі, молодь. Вечорі сходять нам на дружніх сердечних розмовах про перечитане й пережите, на спогадах при перекиданні карток старих альбомів з світлинами родини, приятелів й самої пані Ольги. Скільки разів я не приїхала б до Неї в гостину, я все старалася вертати до тих дорогих спогадів пані Ольги. Так скоро

(Закінчення на 7-ій стор.)

Юрій Тис

Україна героїчна

1)

I. ВВЕДЕННЯ

Кожна людина має свої рямці, в яких живе думає й діє. Часом вона, поступаючи внутрішнім підсвідомим силам, або посередньо зовнішнім впливам, виконує чинності й мислить про речі, які не мають здавалося б звязку з її щоденним життям. І хотілося б, щоб і Ви, в хвилини, коли будете сприймати містерію української душі читаючи мої нариси, забули про ці рямці, що замикають круг Вашого щоденного зашкавлення.

Є люди, що рямці їхнього світовідчування широкі. Це ті, що сприймають і творять духові цінності. Вони сягають мислею в райони, закриті для пересічної людини. Вони відчувають глибокі закони буття, які зв'язують минуле з майбутнім, в довільному змаганні вселенної до далекої, невідомої мети. Вони творять світогляд доби.

Але сприймання людиною усього, що є довкруги неї, усього матеріяльного й духового, не в усіх часах було те саме. Покоління відзначалися різними світоглядами, і їхній дух діяв не все в тих самих глибинах і просторах. Люди старовинного світу не знали проблеми несскінчености. Я альфа й омега — це евангелист св. Йоан, — первий й останній, почин і кінець. Світ тому дві тисячі років був для думаючої людини явищем скінченим, і вона не зрозуміла б питання: що є поза уявленим нею скінченим в просторі світом, або, що було, заки цей світ постав? Таке світосприймання не вдоволяє уже нинішних поколінь.

Так само, відчування минувшини було інакше в різних часах. В добі ренесансу українства нових часів, в Хмельниччині, писар військової канцелярії гетьмана Самуїл Зорка згадує Одоакера як героя української давнини. Сьогодні ми не відчуваємо ніякого зв'язку з цею історичною постаттю, без огляду на те чи наука потверджує його українську кров, чи ні; а чейже в перспективі часу віддаль віків від Одоакера до Зорки мало ріниться від нашої. Признаймо, що для нас далекими є вже часи Хмельницького, хоч від тих неповторних в історії подій пройшло ледве дев'ять, чи десять генерацій, а п'ятий з черги наш предок міг брати участь у війнах Великого Гетьмана. Нам трудно найти нині глибший сентимент до долі поодиноких князів, а про часи, коли предки ставили ковані в золоті й сріблі стовпики Перуна й Хорса, не знаємо майже нічого. Яка коротка людська пам'ять, які вузькі рямці нашого духа!

А все ж, негідною є людина, що забуває своїх предків. Тих, що творили колись великі держави, і по яких осталися тільки тендітні спомини в піснях народу. Тих, що на довгі століття попадали в тіні забуття і таємними законами пульсування снаги родів відновлялися, наче мітичний Фенікс з вогню. Тільки народи - безбатченки, племена засуджені долею на загибель, не знають своєї минувшини. Провидіння, присудивши їх у своїй несприйманій людським духом прамудрости на смерть, відобрало їм ню силу, що вдержує народи при житті: їх історичність, пам'ять давнини, старинні звичаї, своєрідну духовість. Бо прадіди наші боролися й гинули, жили й творили для нас, своїх нащадків. Як і ми є ґрунтом для дальших, майбутніх поколінь.

Я хочу зблизити до Вас, цих наших прадавніх предків, хочу розсунути рямці Вашої душі й Ваших сердець на те, щоб Ви приняли їх, як своїх далеких рідних, як дорогих гостей, одної крови, одної нації і раси. Щоб Ви пізнали й зрозуміли їхні серця і їхні змагання і щоб Ви декілька хвилин жили їхнім життям з далеких, давніх віків.

В моїх нарисах Ви відчуєте, як незбагненні закони ритму володіють світом і, наче сон і ява, міняють життя і долі народів. Перед Вашими очима стануть тисячелітні епохи, в яких розгорталися в прекрасну дійсність сили народу, але Ви побачите теж віки збайдужіння й обезсилення. Ви зможете роздумувати над тим, як впродовж тисячелітнього нашого буття зростали величні культури української землі і загибали за законами таємних ритмічних пульсувань. На їх місце приходили інші і знову, відбувши свій, призначений круг, відступали в царство минулого.

Ви завважите, як ці пульсування проходять в гармонії зі зростом і спадом ідей, що полонять людські душі. Це ті це могутні сили, що дають імпульс існуванню великого потоку людських істот одної крови, від їхніх початків понині й в майбутнє. Це дари Божі, вдихнені в душу народу. Перед Вами станутьтіні передісторичних предків з могутніми людськими інстинктами, зі страшними душевними проваллями й незрозумілими нині демонічними силами пралюдини. Але Ви завважите в них теж вияви тонкої благородности людини, створеної на подобу Божу.

Ви відчуваєте ці споконвічні протиєнства людини, природи, богів і часу, які з немилосердною силою вдаряють один в одне могутні струмені снаги, що від прапочатків порушають людством і що у постійному ритмі смерти й народження видвигають із хаосу відвічних потуг одну, призначену волею Всевишнього, лінію долі.

І врешті, Ви зі здивуванням завважите, що люди української землі, в постійних змаганнях з елементарними силами праприроди, не бачили в тому однак боротьби людини з демонічним світом. Своєї твердої долі не сприймали вони в світлі змагань світла з тінями, людини з природою, духа з тілом. Для наших прабатьків існувала тільки єдина одність світу, людини й природи, величний закон порядку вселенної, що віддзеркалюється в старовинних звичаях нашого народу, в його символах і віруваннях, що знаходиться в писаннях людей княжої доби, у вченнях великого мудреця Сковороди, у психіці української людини наших днів.

То ж, коли прийдуть до Вас Ваші давні предки, відкиньте щоденні турботи, найдіть спільні почування і ті сили, що перетривали тисячеліття і плекайте їх в майбутнє, як це чинили наші діди і прадіди. І, може, підсвідомо відчуєте тоді ці таємні закони, які Провидіння дарувало нам у своїй світлій премудрості для задержання вічности української людини.

Я приведу до Вас цих дорогих гостей із засвітів, з минулих віків. Вибачайте, коли не зумію представити їх Вам з відповідною гідністю, і не зможу станути гідно між Вами і ними. Але знайте, що сили людини можуть виявитися заслабими, коли перед нею стоять питання тисячеліть. Бо не легко відкрити серця і душі, що в різних часах буття народу горіли вогнем чинів, боліли над невдачами і йшли далі шляхом призначення до величної краси й шляхетної майбутности.

Я хочу теж звернути Вашу увагу на ці прикмети української душі і ці сили, що запевнили існування українського народу через тисячеліття його буття на земній планеті. Я свідомий цього, що і тут моя праця є далеко недосконалою. Але кожний закон, що відноситься до людської душі, існує на те, щоб ствердити тільки численні й чудні виїмки.

Людина як одиниця, втілена в природу вселенної, є явищем неповторним; тож і найти ці сили, що дають їй право безперервного буття у виді своєрідного народу, не є легко. Тому в моїх вечорах я шукатиму співпраці з Вами. Вірю, що багато з несказаного, Ви найдете в своїх серцях і тремтіння вічности української людини відчуєте у незайманих глибинах Ваших душ, як найбільший скарб нерозривної єдности і вікової безперервности українського народу.

(Продовження буде)

НЕЗАБУТНІ ГОДИНИ

(Закінчення з 6-ої стор.)

минули ці короткі дні, прийшла пора від'їзду. Пані Ольга прощає зі сльозами, прохає користати з кожної нагоди, відвідувати Буковину. Так мало хто в тих часах відвідував письменницю з далеких друзів... Та не довелося й мені вже багато разів її відвідувати. Ще в серпні, перед вибухом другої війни старалась я про перепустку на Буковину, але дозволу на переїзд вже не давали.

Привіт з могили.

Війна. Мій виїзд з Коломиї. Побут на Лемківщині, а там, по довгій, безконечно довгій перерві, жалібна вістка писана наче кров'ю серця пані Галюсі про велику втрату, про смерть дорогої тети в дні 28. 8. 1942 р. Її останні хвилини, похорон серед трагічних обставин...

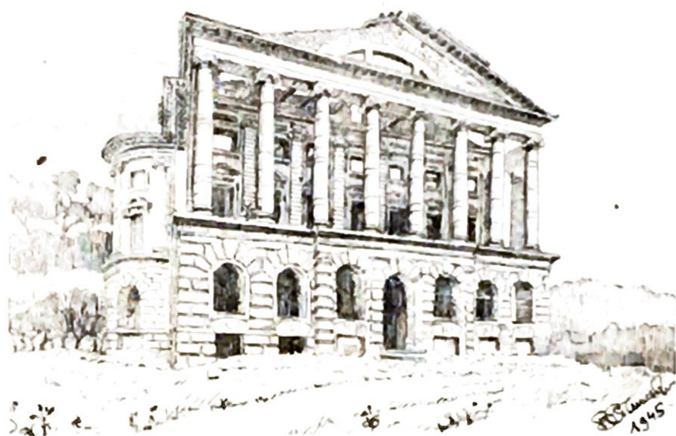
І як не дивно. На вигнанні в Канаді, дістаю наче останнє прощання з-поза могили. Рік тому пише мені з Бельгії знайома буковинка пані О. Онуфрак: "В першу чергу хочу Вам передати ще останнє поздоровлення від бл. п. нашої улюбленої письменниці О. Кобилянської. При моїм виїзді була я в Неї попрощатися. Вона мені сказала, що залишається із-за поганого стану здоров'я і великої любови до рідної землі. (Тоді вже лікар п. Гузар підтримував її штучно.). Просила мене, де б я не була стрінути Вас, і передати від Неї щирий привіт. Прощаючись сказала (передаю її слова): "Олюсю, не забудьте мені поздоровити мою улюблену Олену Киселевську і скажіть їй, що мене більше не побачить і не буде кого відвідувати" — й залялася сльозами, а дальше з сльозами говорила: "Ви відлітаєте майже всі, а я лишаюся, щоб померти на рідній зеленій Буковині, котру так дуже люблю", і тут вже дуже заплакала.

Така була остання дорога вістка. Не сказала нам правди святочна ворожба: не тільки ми більше разом не святкували, а навіть лиха доля не дозволяє відвідати дорогої могили, білої рожі на неї кинути...

В. Січинський

Гетьманська палата в Батурині

До 150 і 200-річного ювілею.

Палата К. Розумовського в Батурині: Сучасні руїни

З великої культури козацьких часів в Україні спадщина залишила нам небагато живих свідків. Війни, розрухи та сусідські "очі завидющі та руки загребущі" поруйнували і пограбували майже всі будівельні пам'ятки, особливо цивільного характеру. З гетьманських палат і будинків знищено все. Про будинки Б. Хмельницького в Чигирині і Суботові маємо лише побіжні описи та рисунки незначних решток-руїн. З палати П. Дорошенка в Чигирині знаний тільки примітивний рисунок. З палати І. Мазепи в Батурині не збереглося навіть слідів. Палата Апостола в Глухові згоріла і знищилася.

Одинока гетьманська палата, що збереглася бодай у напівзруйнованому вигляді до наших днів, належала останньому гетьманові Кирилові Розумовському.

Химерна доля була цього останнього з Ясновельможних. Україна, що від половини XVIII ст. ділила спільне корито з Москвою, трохи віддихнула після смерти цариці Анни в 1740 році та усунення сатрапа Бірона. Царицею стала Єлисавета, донька Петра І. Важну ролю в перевороті відограв Олекса Розумовський з-під Козельця на Чернігівщині. Цей молодець так заволодів серцем цариці, що вона згодом взяла з ним таємний шлюб. Та не забув козак і про свою Батьківщину. Не без його впливу прийшло і до певних полегшень на Україні. Правда, головна причина полягала в більшій консолідації українських військових і політичних чинників та слабости російського уряду. І так 1745 року прийшло до господарських полегшень в Україні, дозволено вільну продаж збіжжя, відновлено київську митрополію, а в 1747 році проголошено царську грамоту про відновлення гетьманату. Хоч як була спокуслива думка про гетьманську булаву, проте Олекса Розум не пішов цим слизьким шляхом. Він порадив, як кандидата, свого молодшого брата Кирила (1728 — 1803). П'ятнадцятилітнього сільського хлопця Кирила привезли до Петербургу й незабаром вислали закордон "на науку". Майже три роки перебував новоіменований граф Кирило Розумовський в Німеччині, Франції, Італії. Скрізь його приймали, як знатну особу. Та і сам Кирило Розумовський зумів триматися, як шляхтич. Навіть дивував европейців своїм панським поводженням та приняттями. Коли в Парижі приймав у себе французького короля, то французька аристократія була здивована смачними українськими стравами, які виготовляв кухар з України. Та особливо смакували французам українські наливки, вишнівки, запіканки, які називали "лікерами". По повороті Кирила Розумовського з закордону, де він таки добре погуляв, його — вісімнадцятилітнього хлопця — російський уряд призначив президентом російської ... Академії Наук! А вже двадцятидвохлітним молодцем став гетьманом України. Було це двісті років тому!

Ніхто з істориків не сказав про К. Розумовського прикрого слова. Не був він, щоправда, вповні свідомий своїх обов'язків. Вихований на чужині, не був вповні пересякнутий інтересами України. Більше сидів у Петербурзі, а Україною правила козацька старшина. Та при тім Кирило Розумовський був людиною лагідної вдачі, помагав людям, як вмів, а будував Україну, як знав. Бажаючи зробити Глухів, а згодом Батурин, столицею України, взявся до розбудови тих міст на европейський зразок. В Глухові побудував свою резиденцію з палатами, великим англійським парком, італійською оперою і гучними забавами на версальський лад. Будинки в Глухові були дерев'яні і після скасування гетьманату, російська адміністрація негайно їх розібрала і продала на матеріял, щоб, буца, хто з "мазепинців" не використав їх на гетьманську резиденцію... Крім того, К. Розумовський побудував палати в Яготині на Київщині, Почепі і в Баклані коло Почепа. Палату в Яготині проектував Менелас, а в Яготині Де Ля Мот, тоді як саме будування яготинської палати провадив у 1768 р. український архітект Олекса Яновський. К. Розумовський уфундував ще 11 церков у Батурині, Почепі, Козельці, Лемешках, Коширах, Порфіївці, Новім Бикові, Шептаках, Адамівці, з того 6 церков мурованих і 5 дерев'яних.

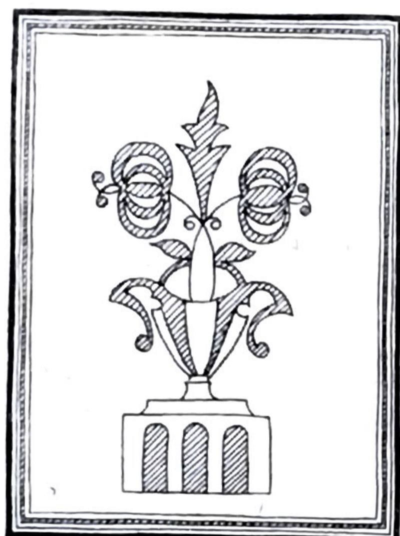
Після смерти Єлисавети в 1761 р. і державного перевороту, коли на царському престолі засіла німецька принцеса Ангальт-Цербтська (з найдрібніших німецьких князів) Катерина, прийшли для України гірші часи. К. Розумовський мусів "добровільно" зректися гетьманства в 1764 році. Та брати Розумовські пережили і другу царицю. За царя Павла (1791-1801) повернено Україні дещо зі стародавнього гетьманського устрою, зокрема український генерал. суд. Це було також не без української "інтриги", бо цьому сприяв міністр Олександер Безбородько, перед тим київський полковник.

Про розбудову Батурина маємо відомості з 1755 р., коли було запрошено італійського архітекта Рінальді. К. Розумовський носився з думкою заложити університет, прилюдну бібліотеку та інші культурні й гуманітарні установи в Батурині. Але з того була повністю здійснена лише будова палати і то вже на склоні літ гетьмана.

Батуринську палату будовано в роках 1794 — 1803. Проектував будову визначний англійський архітект Чарльс Камерон, народжений в Шотляндії і запрошений до Батурина коло 1787 року. Ч. Камерон був автором праці про архітектуру римських терм (лазней), на основі рисунків італійського архітекта XVI стол. Палладіо. Тому і самі будови Ч. Камерон проектував у стилі Палладіо. Можливо, що брав участь в будові, особливо внутрішнього прикрашення, також італійський архітект Джокомо Кваренгі, автор проекту величезної палати Завадовських в Ляличах на Чернігівщині (1794 — 1795).

В пляні батуринської палати відбилися риси французьких замків кінця XVII ст. Партер будови, що мав 9 великих заль та інші менші приміщення, служив для канцелярії, зібрань і принять. Сім розкішно оформлених заль першого поверху служили, як репрезентативні приміщення для принять, авдієнцій та ін. Другий поверх — з покоями для гетьмана і родини. Обширні сутерени — для кухні, комор і служби. Ціла будова виведена в стилі клясицизму (наслідування античних, клясичних форм), з деякими рисами стилю Людовика XVI, що становить останню переходову ланку від стилю барокко до чистіших клясичних форм. Головна фасада, зі своєю масивною нижньою частиною і легкою колонадою йонійського стилю, є одним з кращих зразків клясичного стилю не тільки в Україні, але в цілій Східній Европі. В будові відбилися також своєрідності українського будівництва, як відкриті ганки з колонадою, мальовничі півокруглі виступи і м'якість форм, особливо в деталях. Коли ще додати мальовничий український краєвид над Сеймом, чудовий парк і липову алею, що вела до палати, то будемо мати повний ансамбль настроєвої архітектури. Окремі архітектурні форми свідчать про кращі зразки античного стилю, близькі до Палладіо. Знову в деталях помітні деякі своєрідності, які свідчать про місцевих майстрів. Ще більше помітно це у внутрішній декорації, поскільки вона ще залишилася на початку нашого століття. Поруч з виразним стилем Людовика XVI ст., в орнаментиці бачимо типові орнаментальні мотиви козацьких часів та рослинні мотиви, запозичені з української фльори. Зовсім в характері української орнаментики були кахлі печей, що їх виробляли батуринські гончарі.

Батуринська палата не довго була замешкана родиною Розумовських. В 1803 ро-

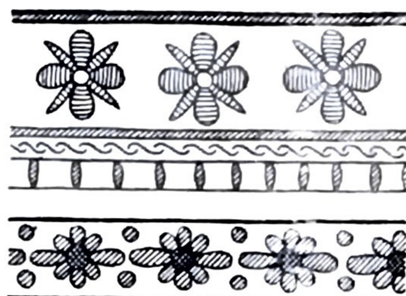
Кахлі з Батурина.

ці помер Кирило Розумовський, маючи 75 років. Нащадки К. Розумовського, через постійні підозрівання та утиски з боку московської влади та місцевої московської адміністрації, переселилися до Відня. Там ще до наших часів зберігається палата Розумовських на вулиці тої самої назви.

Палата в Батурині залишилася без належного догляду. Як звичайно бувало в Україні в подібних випадках, завдяки недбальству російської адміністрації та завдяки постоям москалів, нищилося внутрішнє уряджения і таки сама будова. Перед першою світовою війною в 1911 році вже не було даху, підлоги, і стелі загнивали і провалювалися, бракувало окремих частин, як гзимси, фризи, капітелі та инше. Дощ і непогода остаточно нищили внутрішню декорацію стін. Ніхто не дбав про збереження пам'ятки. Все таки маємо досліди про саму будову Горностаєва, Г. Лукомського, І. Грабаря, Филянського і В. Різниченка. Як бачимо, це майже виключно українці, що підносили вартість старого українського мистецтва та освідомлювали народ, збираючи відомості про його світлу минувшину. Перед самим початком першої світової війни вдалося навіть здобути гроші на реставрацію батуринської палати, почалася і сама реставрація, та світова війна припинила добрий намір.

Після окупації України червоною Москвою, руйнання будови поступила далеко наперед. До того ще 24 серпня 1923 року злочинна рука підпалила будову, і після того залишилися лише голі стіни.

В 1948 році підписаний мав можливість розмовляти з одним 16-літнім хлопцем, що був у Батурині в 1947 році. Знаючи, що десь на Заході існує краще життя, хлопець-сирота, з неймовірними пригодами, дістався до Західньої Німеччини, з одним бохонцем хліба, що йому дала на дорогу його бабуся — батуринська міщанка. Наші люди не дуже то довіряли, що той хлопець походить "якраз" з Батурина. Але кілька запитань з "топографії" Батурина

Кахлі з Батурина.

вистачило, щоб переконатися, що він справді знає свій рідний Батурин. Отже, цей хлопець поінформував, що стіни гетьманської палати ще існують, та руїни стоять як у пустелі — нема ні чудового парку, ні липової алеї... Про колишню велич чув хлопець лише від старих людей. Не зважаючи на скажену пропаганду про колишнє "кріпацтво" і "гетьманський визиск", автохтонна людність Батурина та околиці живе переказами про колишню Вільну Україну, українську самоуправу, власне господарство, коли то не вивозили безконечними вагонами українське збіжжя та инше добро до Москви. Батуринці горді зі своєї колишньої столиці. Це останні вістки з Батурина!

Леонід Полтава

Дружба народів "по-совєтськи"

(Кінофільми і дійсність)

. Від благородного гасла "свобода, рівність і братерство", спочатку щиро писаного народніми масами царської Росії на своїх революційних знаменах, не можуть і тепер вголос відмовитися сучасні кремлівські можновладці. Тому вони змушені в СССР творити — перемагаючи тим відому в світі країну ерзаців (під миюк) Німеччину, — один з найганебніших ерзаців: підмінювати суть християнсько - революційного гасла, залишаючи народам СССР лише його словесну оболонку.

СССР формально ніби складається з рівноправних республік. Тільки 46% людности совєтської імперії є російського (московського) походження. 64% — не українці, білоруси, грузини, узбеки і т. д., народи, здебільшого старші від росіян історичним віком і культурою. В імовірній дружбі з російським народом вони є щонайменше рівноправними партнерами. Та закордоном ви не побачите українського фільму (мовиться, очевидно, про підсовєтський) не купите писаної українською, білоруською чи грузинською мовами книжки й часопису і навіть чужоземні Академії Наук не завжди мають щастя дістати щось із видань АН Києва, Мінська чи Тбілісі.

Москва випускає закордон лише видання, патефонні плити чи фільми — російською мовою, щоб і далі підтримувати в світі фальшиву думку про "єдину Росію" від Півночі до Чорного моря. Лише те, чого вже не можна перед світом приховувати (як, напр., твори Т. Шевченка чи Лесі Українки Київського видання) доходить з тяжким трудом і в мінімальній кількості екземплярів у Париж, Лондон чи Нью-Йорк.

Клясичним прикладом не лише зовнішньої, а й внутрішньої "рівноправности" та "дружби народів" в СССР є огляд творів совєтського кіно*)

Один з перших сов. фільмів, поставлено в 1923 р. режисером Перестіяні в Тбіліській студії, **"Червоні чортенята"**, показував боротьбу частин червоної армії з Нестором Махном. Ловлять Махна в тій примітивній фільмі всі — вояки - українці, і росіяни, і грузини. Фільм закінчується тим, що батька Махна ловлять, вкидають в лантух і, прив'язавши його до хвоста коня, пускають коня галопом у степ. Так ніби мав загинути Махно і так мала виглядати дружба народів СССР. Між тим відомо, що Махно помер нещодавно у Франції, де він працював як робітник - емігрант, відомо також і в що обернулася та первісна "дружба народів" — про це нижче.

В 1924 - 5 р. вийшов новий совфільм **"Елісо"** режисера Шенгелая. В нім, — ще не стиснений спрутом московської цензури, — грузинський режисер хотів розкрити тему дружби народів бувшої Росії через показ любови християнина - грузина до дівчини - магометанки. З у той час ще не зовсім зрозумілих причин, цей фільм було незабаром розкритиковано і знято з екранів.

З початком "сталінських п'ятирічок", коли Кремль фактично зрадив гасло "свобода, рівність і братерство", побачивши, що ідея комунізму нікого вперед не поривае через свою утопійність, — з'явилась ціла серія кінофільмів, присвячених знову ж таки дружбі народів СССР, але вже з домінантою російського (московського) народу. Першим фільмом тієї серії був **"Богдан Хмельницький"** (режисер І. Савченко, сценарій А. Корнійчука). Цитуємо: "Орієнтація Хмельницького на Росію розкрита в цім фільмі правдиво, як вираз волі мас українського селянства, яке бачило в росіянах нарід, близький культурою і здібний захистити Україну від татар та поляків, що намагалися Україну окатоличити, догоджаючи тим Ватикану". За правду в СССР судять, за неправду — нагороджують: постановщики "Богдана Хмельницького" дістали ордени.

Фільм Бек - Назарова **"Сабухі"** показує плазування азербейджанського "просвітителя" Ахундова перед російською культурою.

В **"Бакінці"**, **"Друзі"**, **"Останній маскарад"**, **"Велике зарево"**, **"Гірський марш"** і т. д. — у всіх підкреслюється усе досить прозоро передову ролю російського народу в революції (і контреволюції супроти інших народів СССР) в 1917 - 27 роках. Але це ще фільми, зроблені до 2-ї світової війни.

По цій війні Сталін заявив: "Дружба народів нашої країни витримала всі труднощі". Слова Сталіна треба майже завсіди розуміти навпаки. Адже дружба народів СССР виявилась саме в тім, що росіяни бились за совєтську владу, а сини інших націй СССР спочатку полками йшли в полон чи розбігалися по лісах (доки не добачили звірства Гітлера). Побачивши це, Політбюро вперто махнуло на дружбу і рівноправність. Знову було витягнено російський імперіялістичний патріотизм, як єдиний засіб і силу втримання СССР.

(Закінчення на 11-ій стор.)

*) Цитуємо з "Бюлетеню совкіно", "Сов. Іскусство" та "Літературної газети" — московського видання.

УКРАЇНСЬКІ ПОЕТИ Й ПИСЬМЕННИКИ, ЗАСЛАНІ Й РОЗСТРІЛЯНІ МОСКОВСЬКИМИ БОЛЬШЕВИКАМИ

МИКОЛА ФІЛЯНСЬКИЙ

Статтю про М. Філянського почнемо спомином про єдину зустріч із поетом.

Напровесні 1937 року в приміщенні редакції обласного часопису "Червоне Запоріжжя" відбувалися збори літературного гуртка, що об'єднував усіх письменників - початківців міста. На цьому вечорі я вперше читав свої не вперше написані вірші. Хвилюванню не було меж. Тремтячим голосом я читав напам'ять (дарма, що дивився на чітко пописаний папір) про спів колосся високого жита, про соки землі, що його живлять, про розлогі пари, які чорними плахтами спочивають серед хвилястих південно - українських ланів. Як тільки скінчив читання — почалося обговорення. Слухачі, переважно студенти Запорізького Педагогічного Інституту, поділилися на двоє. Одні пробували похвалити, але так, щоб не перехвалити, інші відразу накинулися на "перестарілу тематику". Добре пригадую, як один — немолодий уже — "поет від станка", здається, Березовський (зайшлий в Україну з півночі), задав мені таке питання (він говорив виключно по-російському):

— А чому в тебе нема нічого про Тсоавіяхем?

В цей час з-між двох десятків присутніх несподівано пролунала репліка:

— Недоречне питання!

Вона належала літньому вже чоловікові. Голова його була лиса — як місяць напідповні. З-під звисаючих униз українських вусів заграла іронічна посмішка. Чоловік був одягнений у темне пальто з притертим каракульовим смушком. Він сидів за столом, трохи сутулячись.

Березовський не забарився з розгорненою контрреплікою:

— Комуністична партія і особисто товариш Сталін учать нас не забувати про капіталістичне оточення (і т. д.) . . . а цей, з дозволу сказати, поет оспівує природу . . . мало того, той лисий початківець ще й захищає буржуазні пережитки.

. . . І посипалось. Мене було тотально розгромлено. Навіть ті, що пробували спершу хвалити — як у рот води набрали. Ледве дочекавшися кінця вечора, я вхопив своє кепі і, як із вогню, вискочив у весняний прохолодний вечір. Було вогко й тихо. До глухої вулички доносилися невиразні шуми. На Дніпрі скресала крига . . .

Раптом я почув, що хтось мене наздоганяє, і обернувся. Це був "лисий початківець". Розуміючи мій смертельний розпач, він по-батьківському взяв мене під руку:

— Не беріть собі до серця оті дурниці, — почав "лисий початківець". — Співайте далі про свої поля. Ви маєте хист . . .

Я недовірливо подивився на нього:

— А ви теж пишете?

— Так. Вірніше, колись писав. Моє прізвище — Філянський.

Від цього ім'я в моїй пам'яті заворушилось.

— Стривайте! То це ваш "Календаріюм"?

— Так, мій.

Я розгубився ще більше і не знав на яку ступити . . .

Ми пішли далі випадковою вуличкою, що йшла до Дніпра. Ходили понад берегом, довго говорили, милувалися усіяним зорями Дніпрельстаном і слухали, як важко дихав Дніпро, визволяючися з-під криги . . .

Це була перша й остання наша зустріч. М. Філянський, що працював у Запорізькому обласному музеї, впорядковуючи рештки козацької старовини, за кілька днів несподівано кудись виїхав. Я часто навідувався, але аж у травні дочекався, що він знову повернувся. Прийшов до нього і застав кілька незнайомих людей. Я зрозумів, що прихід мій не вчасний і, позичивши якийсь томик українських поезій, швидко попрощався. М. Філянський додав, що книжку можу повернути аж восени.

Незабаром почалися літні канікули, і я виїхав із Запоріжжя. А у вересні 1937 р. стало загально відомо, що М. Філянського ще влітку заарештовано. Тоді ж ми не дорахувалися понад 30 студентів і кількох професорів Педагогічного Інституту, що теж були кинуті в "єжовські рукавиці", звідки вже ні М. Філянський, ні професори педінституту, ані студенти не повернулися.

— — — — — — —

Народився Микола Філянський 1873 р. в Полтаві на Миргородщині. Вищу освіту здобув у Москві, одержав звання архітекта і маляра. В 1903 — 04 рр. бував у Парижі, пізніше на Уралі, де працював у фабриках. 1917 — 23 рр. — на Полтавщині в агрошколі (завідувачем), а потім досліди над геологією та праця по музеях України . . .

Поетична діяльність М. Філянського почалася ще на самому початку 20 століття. Це був час, коли українські "модерністи" О. Олесь, Гр. Чупринка, П. Карманський, М. Вороний та інші, а разом з ними й М. Філянський ставили собі за завдання: порвати з народництвом як із вузько - регіональним і неглибоким виявом поетичного мистецтва і водночас наблизити нашу поезію до ширших обріїв, до вищих за наші осягів західньо - европейської літератури. Чулі до естетичного сприймання довколишньої дійсности, вони з різними успіхами, іноді гарячково, намагалися замінити у своїх писаннях народницьку естетику на модерну.

З усіх "модерністів" М. Філянському це вдавалося чи не найкраще. Поет не гнався за новими ритмами, за "дзеньками - бреньками", як Гр. Чупринка, ніколи не ставав у раптову позу західного европейця, як часто пробував робити М. Вороний. Це було йому чуже. Традиційним віршем, по-епічному спокійно, роззумуючи, писав він свої сумирні поезії, схильні до філософського озмислу дійсности та сповнені шляхетного ліризму:

Того не вернеш, що минуло,
І поки щастя не заснуло —
На хвилях серця, хвилях дум
Лови його недбалий шум . . .
Лови у склад нікчемний рай
І утлим серцем пам'ятай,
Що сповиває твій простор —
Небес таємний омофор . . .

Властивість, філігранна праця над словом, над його гармонійно врівноваженим звучанням — одна з найбільше додатніх рис поета, що в ті часи не мав собі рівних. Навіть І. Франко та Леся Українка, з погляду довершености стилю, можуть поступатися М. Філянському:

Хто нам зберіг останки літ,
Де днів давно минулих слід?
І на простор німий ми мовчки їм покажем,
І даль далекая нічого їм не скаже . . .
Лиш колишній час, Вкраїни досвіт ранній,
Не викликав у нас ні згадки, ні бажання,
До нас не донеслась таємна їхня річ.
В пітьмі руїн німих зосталась серпня міч.
Нам царство Скифії нічого не сказало,
Останками руїн нам дум не занесло,
Бір-зіллям, блекіттю минуле поросло,
Туманом півночі свій час запеленало.
Ми пісні рідної не зберегли в свій час.
На кволий серця жаль звели її до нас,
Нікчемним окликом вона між нами йде
Луни вечірньої з собою не веде.
На кін перенесли ми жарти та кохання,
Зразки нікчемні забутого убрання,
І раді й досі ми, що є в його базарі
Горілка, мед, гопак, та сині шаровари.

Отак урівноваженим докором виступав поет проти оспалости та недбальства тодішнього українського громадянства.

Поет завжди вірив у кращу майбутність нашої нації, в її прийдешню силу. В одному своєму вірші, роздумуючи над минулою славою великого Києва, він — всупереч накиненому обмосковленню — бадьоро заявляв:

В час невідомий, в час незнаний
Ти знов розімкнеш свій язик!

М. Філянський — безпосередній попередник київських неоклясиків, одна з предтеч високого мистецтва нашої модерної поезії. Хоч неоклясики багато чого творчо перейняли від французьких парнасистів (Ередія, Леконт де Ліль та інші), немало взяли вони й від М. Філянського. Зокрема, на М. Рильському, з погляду стилю, слідний вплив цього своєрідного поета.

Книжки поезій М. Філянського: "Лірика" (1906), "Calendarium" (1909).

Яр Славутич

— • —

М. Філянський

ГРУДЕНЬ

Втомившись після бур і ласки, і зідхання,
Ти в ризи чистії, заснувши, повилась,
І пишно так горить нове твоє убрання,
Немов ти під вінець весільний одяглась.

Куди-ж поділося безкрає море сліз,
Куди злилися ріки крови?
Твій саван все сховав, твій саван все заніс,
І вся ти, чистая, лежиш в своїй обнові . . .

Лежи-ж, одпочивай! Вінки твої з срібла,
І сипле їх тобі само щоночі небо . . .
Чого ж тобі бажать, чого тобі ще треба?
Лежи, одпочивай — недармо ти жила . . .

Проф. П. Ковалів

Мова і письменник

Письменники — найвища суспільна група, що втілює в собі ідеал носія чистоти й правильности літературної мови. Склалась навіть така громадська думка, що тільки письменники є найкращими знавцями літературної мови, що вони й творять літературну мову. Письменницька мова — це зразок наслідування у вивченні літературної мови. Мистецькі твори письменників — це перші основи, що на них будує свою літературну мову освічена людина, починаючи від перших днів навчання грамоти.

Звідси видно, яку велику відповідальність несе письменник, які великі надії щодо чистоти й правильности покладає на нього громадськість. Ми знаємо з практики, що навіть одним письменникам дається перевагу перед іншими. Ми знаємо, що такі великі літературні постаті, як Шевченко, Леся Українка, Гете, Шекспір та ін. здобули собі славу не тільки змістом своїх творів, але і високою культурою своєї мови.

Перед письменниками, перед нашими українськими письменниками стоїть великої ваги завдання — писати свої твори такою мовою, щоб вона була справді мовою високої культури. Письменник повинен дбати про удосконалення рідної літературної мови, дбати про її вищу культуру в межах рідної синтакси і фразеології, використовуючи максимально величезні багатства рідної лексики. Не слід без потреби надуживати чужу лексику, коли є можливість для позначення навіть досить складних понять користуватися невичерпним джерелом рідного лексичного фонду.

З другого боку, мова письменника впирається в тематику, в жанр його твору. Тепер стало дуже в моді писати коротенькі новелі на теми з сучасних подій життя нашого народу. Дехто з письменників пробував відтворити образи з бурхливого життя далеких часів історичного минулого нашого народу. Але ніхто ще з письменників досі не спромігся на широкому полотні змалювати ідеальну картину майбутнього життя української нації.

Коли для ідеалізації минулого й теперішнього все ж таки є якісь межі, щоб не було перекручування дійсности, то для ідеалізації майбутнього таких меж письменникам не ставиться. Ставиться питання ідеалізації майбутнього, як засіб викликати у читача ідейне прагнення, щоб ідеальне перетворити в реальне.

Перед українськими письменниками стоїть відповідальне завдання — створити образи, психологічно сильні, багаті образи. Висувається проблема ідеального суспільства з його високою культурою, багатою розвиненою мовою. Наш сучасний письменник не може обмежитись лише тематикою з того, що вже є: він має в своїх творах у найяскравіших фарбах створити те, що має бути, до чого прагне наше суспільство, наша нація. На широкому тлі української дійсности він має подати нові літературні образи, що повинні бути ідеалом для інших.

Ідея в письменника породжує образ, що служить діловій людині дороговказом до перетворення ідеї в дійсність. В цьому суть великих творчих задумів письменника, що сходить з позицій натуралізму і підіймається до вершин ідеалів життя. Письменник стає романтиком майбутнього, але його романтизм не є фікцією, а органічно зв'язаний з тим ідеалом, що має перетворитись у дійсність.

Такі великі генії українського народу, як Шевченко, Франко, Леся Українка, Ольга Кобилянська та ін. були найбільшими романтиками майбутнього, вони найкраще ідеалізували життя української нації, яким воно повинно бути, і були найбільшими реалістами того життя, яким воно було тоді. Цим вони піднесли свою творчість на таку височінь, на якій ще не стояла творчість інших письменників.

Шевченко дав нам висохудожні національні твори із загальнолюдським ідеалом, що ним є образ народу, розкованого з кріпацької неволі. Цей ідеальний образ у Шевченка постає на фоні реального образу того народу, що перебував тоді ще в кріпацькій неволі.

Франко витворив образи "каменярів", що розбивають скелі сучасного безпросвітнього життя і прочищають шлях до світлого майбутнього життя. Віра в ідеал майбутнього у Франка була така ж сильна, як сильна була в нього ненависть до сучасної йому реальности, повної людського горя.

Леся Українка на тлі античного бурхливого життя створила сильні психологічні образи майбутнього життя українського народу. Ідеалізація майбутнього в Лесі Українки цілком природно випливає з тих ідейних прагнень поетеси, що зв'язані були з прагненням цілої нації.

Ольга Кобилянська перевищує всіх своїх попередників і сучасників силою свого темпераменту, глибиною ідейного задуму і широтою розмаху свого мистецького таланту. Кобилянська підходить до життя не з погляду народницького реалізму, а з погляду вищої ідеї, тому вона з таким замилуванням при кожній нагоді висловлює високі думки про життя, про вищу людину, про кращий світ. Ольга Кобилянська впровадила в українську літературу мистецький реалізм замість реалізму побутового. Її роман, її повість, її новеля — це справжній европейський твір.

Через те й мова цих великих мистців українського слова така багата, така різнобарвна. Зокрема Леся Українка зайняла особливе місце щодо культури мови. Її мова — це мова великого поета і разом з тим ученого ерудита, що володіє необмеженими засобами творчого таланту. Із усіх письменників і поетів Леся Українка робить особливе враження на читача своєю культурою мови. І пояснюється це насамперед високою освіченістю поетеси, а також і тим, що Леся Українка своєю тематикою виходила далеко за межі народницьких традицій в літературі. Про це вона сама пише в листі до М. Драгоманова: "Дехто теж вирікав, що я ховаюсь від народних тем і складу мови народньої, лізу в літературщину та "інтелігентствую", але тут певне вся біда в тому, що я інакше розумію слова: народність, літературність та інтелігенція, ніж як їх розуміють мої критики".

Мова Лесі Українки — це один із кращих зразків літературної мови української нації. На цьому зразку мають учитися наші письменники й поети, дбаючи про високу культуру і мистецьку вартість своєї мови. Леся Українка, мавши багату базу української народньої мови, збагатила цю мову багатою европейською мовною культурою. Цим вона піднесла українську літературну мову на ступінь культури інших мов европейських цивілізованих народів.

Але мова — категорія змінна. Багато часу пройшло, як писала свої твори Леся Українка. Українська мова в своєму розвитку значно змінила за цей час, збагатилась на нові поняття, нові слова й звороти. І тепер перед українськими письменниками стоять нові завдання — піднести розвиток літературної мови на ще вищий щабель. А для цього письменник повинен бути европейськи освіченою людиною, як европейськи освіченою людиною була Леся Українка, що може найбільше з усіх письменників і поетів українських була причасна до европейської культури, добре володіючи мовами, знаряддям цієї культури.

Наш сучасний український читач ставить високі вимоги. З погляду мови письменник є для нього високим авторитетом. Коли в Німеччині довгий час і тепер ще навіть зразком літературности вважається сценічна мова (Bühnesprache), то в нас таким зразком є мова письменника. Видатні світові письменники завжди визначалися високою освіченістю, широким діяпазоном своїх мовних засобів, що ними вони володіли, через те мова їх творів така багата, насичена елементами високої культури.

Наша молодша генерація письменників і поетів саме й повинна на цей шлях стати. Досконале знання рідної мови, знання інших світових мов — це один із найбільших показників освічености письменника й поета. Безперервна праця над собою — це той шлях, що веде до висот його творчого діяпазону.

Українська нація переживає тепер нову епо

(Закінчення на 12-ій стор.)

ДРУЖБА НАРОДІВ "ПО-СОВЕТСЬКИ"

(Закінчення з 9-ої стор.)

Вже під час війни совкінохроніка звертала глядачам особливу увагу на героїзм російських бійців. Їм були присвячені найопукліші кадри, тоді як українців чи грузинів показувано на другому пляні: при перенесенні поранених, при кашоварстві і т. п.

В історично - патріотичних фільмах цього періоду (**"Гурамішвілі", "Давид Бек", "Далека наречена"**) історію вже свідомо натягалося на московський копил. Так у фільмі "**Давид Бек**" вірменський нарід шукає захисту в Петра І-го в боротьбі проти Ірану, у фільмі **"Абай"** режисера Г. Рошаля, казахський народ заявляє про свою "віру у велику російську культуру, в те, що тільки вона принесе казахському народові волю і світле майбутнє".

Повоєнні совфільми присвячені показові "великої боротьби російського народу за мир та згуртування всіх советських народів навколо свого старшого брата — могутнього російського народу". У **"Падінні Берліна"** діють і українець Зайченко, і узбек Юсупов, та вони — це лише супутники "великої планети" росіянина Алексея Іванова, який знає (і цього майже не приховується в фільмі), що, б'ючися за СССР — він б'ється за свою, російську імперію.

Так совітські фільми, спочатку затушовуючи дійсні відносини між народами в СССР, тепер — відображують ті відношення в СССР більш - менш правдиво, як того хоче Москва: в світлі "гегемонії" російського народу.

Потоптання гасла рівности народів ще дасть себе знати. В третій війні не фільм, а реальна дійсність покаже, до чого довела дружба народів "по-советськи".

Ю. Григоренко

Наш театр на чужині

"Театр! Служити його високим ідеалам — любо. Тут можна іноколи й поголодати, аби тільки певність мати, що ти нехибно несеш той стяг священний".

Так колись, устами персонажу в "Суеті", висловив свої погляди на український театр славетний драматург І. Тобілевич (Карпенко - Карий). Та й справді, хіба той стяг священний не майорів в часи найлютішої реакції, не даючи ворогові приспати національну свідомість тоді, коли, здавалось, під важким чоботом окупанта, знищено було все, що українським звалось. Той стяг священний гордо і радісно підносивсь до рівня Великого Національного Зриву 1917 року.

Не схилився він і тоді, коли замовкли гармати на фронті, його гордо і мужньо ніс в запеклих ідеологічних боях найкращий з кращих борців за свій театр, Лесь Курбас, аж до 1933 року, доки сам не сконав в холодних таборах Сибіру.

Могутню силу театру добре розуміли вороги наші, вони полонили його, перетворивши його на знаряддя своєї облудної пропаганди.

Стяг священний тепер у полоні ворогів, потоптаний брудним чоботом окупанта. Та не майорить він і тут серед обездоленої еміграції, в своєму середовищі без пошани і любови валяється, коли не під ногами, то в темних закапелках в порохі і бруді, як непотрібне шмаття.

На наших сценах квітнуть всілякі "Хмари", "Чорт, не жінка", "Перісті красуні", "Я хочу, я мушу", або узаконюються такі "шедеври", як "Чи я винен, що я вбив?", що в ньому якийсь невдаха - драмороб паплюжить честь українського революціонера, заплутує його у нетрях зради, примушує убивати рідну матір та й до того ще й питає свого глядача: чи він винен, що вбив?

Вихована на таких зразках наша молодь поволі усталює погляд, що саме таким і мусить бути рідний театр, бо іншого вона не знає. Талановиті і здібні серед них і собі тягнуться на сцену, та вже перші кроки переконують їх, що успіх і "слава" тут даються зовсім легко — нетреба зовсім працювати над собою, ролей можна не вчити, бо є суфлер, думати немає над чим, бо в скетчах і водевілях все так зрозуміло, для успіху потрібно тільки блюзнірство, а головне, як не грай, своя преса похвалить, а що вже кревні і знайомі, то ті не знайдуть слів у захопленні його талантом, чарку вип'ють за його талант, а за другою подякують за патріотичний чин, бо в касі товариства були там якісь прибутки. Все це дуже швидко переконує юнака, що він таки й справді талановитий і досвідчений актор. Згоду на участь у наступних виставах він вже дає тільки тоді, коли його довго і добре попросять, при тому він попередить, що на проби ходити він часу не має, та вони йому й непотрібні, а тому він, можливо, з'явиться тільки на генеральну пробу.

Коли такому заслуженому діячеві театру зауважать, що добре б було, до його таланту ще й мати школу, бо мистецтво, мовляв, то є п'ять відсотків таланту та дев'ятьдесять п'ять відсотків праці, від такого дорадника той відмахнеться, як від докучливої мухи восени, а до того ще й образиться на того дивака, що ще й досі не збагнув його таланту, та ще й радить вчитись, коли він і без науки спожив і слави і чести.

Ми могли б навести багато прикладів такої самовпевнености. Всі вони, уподібнюючись євангельському наймитові, що одержав п'ять талантів від Господаря, безтурботно заривають їх у землю, не розуміючи, або вірніш не бажаючи розуміти, що для того, наприклад, щоб стати добрим скрипалем, або п'яністом, необхідно вивчити ноти, пізніш довго і уперто працювати над етюдами, щоб добути відповідну техніку, і тільки після того стати майстром-мистцем.

Так, поволі наш театр опинивсь у зачарованому, вірніш у заклятому колі: з одного боку — недосвідченість актора - аматора, з другого — цілковита недооцінка театру з боку наших громадських чинників.

Чи варто шукати того, хто завинив і хто є відповідальним за такий стан рідного театру?

Стара еміграція, на нашу думку, зробила все, що було в її силах, вона об'єднала громаду, створила культурно - освітні організації "Просвіту" і "Відродження". На створення їх потрібно було не мало організаційного хисту, високої національної свідомости, упертої і наполегливої праці серед чужого оточення, в умовах загостреної боротьби з москалями з одного боку та своїми земляками - комуністами з другого боку. В тій боротьбі старій еміграції було не до плекання театру, тим більш, що, залишивши край 30 — 40 років тому, вона не перенесла на нові землі славних традицій рідного театру.

Отже грунт для зросту українського театру вона створила.

З напливом нової еміграції, вихованої на кращих традиціях рідного театру, при наявності серед неї певної кількости фахових сил, спільними зусиллями цілої української громади зможемо і мусимо створити такі умови, коли український театр посяде те місце в цілому комплексі наших визвольних змагань, яке йому по праву належить.

Ми не настільки багаті тут на чужині, щоб кидати під ноги наші духові скарби. Відірвані від рідного краю, ми покликані плекати все, що слугує нам в збереженні нашого національного буття, охороняє нас від асиміляції, загартовує нашу свідомість до нових боїв, виховує нашу молодь для розквіту і щастя нашої, сьогодні ще поневоленої батьківщини.

Організація театру, який стояв би на рівні вимог нашого глядача та слугував би високим ідеям наших змагань — справа досить складна. Вже в перших до цього організаційних заходах спіткаємо не малих труднощів. Головні з них — це цілковита інертність деяких наших організацій, які замість всебічної підтримки поставились досить недовірливо, коли не сказати — вороже.

Вже декілька місяців тому заходами ініціятивної групи організовано "Театральну студію ім. Леся Курбаса", яка без всяких коштів, знайшовши притулок в Українському Клюбі, провадить свою працю, що поставила своїм завданням виховати сучасного актора - майстра, спроможного до самостійного творчого відображення образу та разом з тим свідомого громадянина, гідного борця за кращу долю свого народу. Театральна студія цілком свідома тих труднощів, що постають на її тернистому шляху. Поминувши організаційний період, шукатиме всіх творчих шляхів, черпатиме своє надхнення в кращих традиціях рідного театру.

Театр гетьманської доби з неповторним вертепом, відроджений український театр незабутніх корифеїв, театр Леся Курбаса, що досяг стелі театрального мистецтва та вивів його в шерегу европейських театрів — стають дороговказами на шляхах наших творчих шукань.

Після перевишколу за навчальним пляном, виробленим і затвердженим "Спілкою Українських Науковців, Літераторів і Мистців" театральна студія запрошує до свого складу фахових акторів, створює український театр, який у своїх творчих прагненнях шукатиме свого обличчя, щоб стати театром ідей, що кличуть до боротьби, висвітлюватимуть наше історичне минуле, розгортатимуть обрії майбутніх днів, їх ідей і боротьби за нашу духовість, запалюватимуть нашу зростаючу молодь до безкомпромісової боротьби з окупантом, до самопожертви за рідний край, за долю свого народу.

Репертуаром нашого театру мусять стати кращі зразки українського та західньо - европейського клясичного репертуару, твори сучасної драматургії, що збагатили наш репертуар тут вже на еміграції (Л. Коваленко, Ю. Косач, І. Самчук, Л. Полтава та інші).

Театральна студія працює над "Лісовою Піснею" Лесі Українки.

Отже перші цеглини під будову українського театру покладено. Велична будова може бути завершеною тільки тоді, коли на допомогу прийдуть наші громадські та культурно - освітні організації. Без їх підтримки почин доброї волі, без сумніву, загине.

Отже піднесемо д'горі той стяг священний, щоб нести його несхибно серед темряви наших сірих, емігрантських днів.

МОВА І ПИСЬМЕННИК

(Закінчення з стор. 11)

ху в своїй історії. Вона стала об'єктом невиданого досі зацікавлення інших націй світу. Світ побачив те, чого досі не бачив. Він побачив високі зразки продуктивности нашого народу, велику мистецьку його обдарованість, найкращі риси його християнської моралі. Наші поети й письменники показали світові високомистецьку мову свого народу. Але це вони зробили тільки частково. У майбутньому на них ще чекає велика праця — дати світові краще із кращого, зачарувати світ висококультурною мовою, примусити його читати свої твори не в перекладах, а в оригіналі. А це означає вивести українську мову на світову арену, зробити її світовою мовою. Такі нові завдання стоять перед українськими письменниками й поетами, така місія випала на долю їх творців літератури, носіїв літературної мови.

РЕЦЕНЗІЇ

Володимир Січинський — **Українська Культура,** альбом 35 таблиць з 360 рисунками накладом автора, без місця і дати видання, формат 210 x 300.

Перед нами ілюстрований перегляд найцінніших і найбільш своєрідних шедеврів української культури, "вияву творчого духа, уміл ости і ментальности" — як характеризує українську культуру сам В. Січинський.

Альбом відкривають кольорові зразки трипільської культури — епохи пізнього неоліту (коло 3.000 р. до Хр.), отже з часів, коли не існувала ще антична грецька культура. Сфера середземноморської цивілізації, себто впливи античного світу, відбиваються у зразках культури грецьких колоній та стають на довгі приділення цих підставою для всебічного розвою української культури.

Старокняжа доба репрезентована репродукцією Св. Софії, мапою княжої держави, ілюстраціями усіх відомих відмін тризуба, зброєю, українськими монетами, ювілерством, книжним мистецтвом і архітектурою Галича.

Проміжну епоху, від старокняжої до барокко, виповнюють репродукції пам'яток будівництва, головно ренесансу, оформлення книг, металеве й дерев'яне будівництво, врешті мозаїки й фрески св. Софії.

Найбільше місця присвятив автор добі барокко, золотого віку української культури, що тривав від XVII до XVIII віку й обіймає часи розквіту лицарства Запорозької Січі та відродження Української Держави. Це світлі часи Хмельниччини й Мазепи, це й буйний розквіт мистецтва, що перейшов далеко поза границі України й заплідинв своїми зразками сусідню Польщу, Литву й Московщину. Тож цілком слушно В. Січинський ілюструє цю розкішну добу великою кількістю репродукцій з усіх можливих ділянок творчости.

XIX вік позначився занепадом не тільки української культури, але взагалі занепадом виявів українця — як гомо політікус.

Українська людина залишилася на рівні етнографічного типа, що було впродовж віків посередньою ціллю московського натиску на цілу українську культуру. В той час українство витиснене з інших суспільних шарів, залишилося неторкненим тільки у фольклорі, в народній самобутності. Це джерело віковости української душі зрозуміли ті одиниці, що їх призначенням було продовжувати боротьбу за самостійне обличчя українства і XIX вік, це розквіт студій над народнім мистецтвом, яке і В. Січинський репрезентує нам у своїх таблицях, присвячених народнім одягам, дерев'яному виробництву, килимкарству, гаптярству і і.

Сучасну добу, добу ренесансу українства як політичної й духової сили, представляє В. Січинський нотами до композицій Лисенка "А вже весна" і "Ой горе тій чайці", та мапою України, з зазначеною густотою населення й корисними копалинами.

В. Січинський — невсипущий працівник і дослідник української культури. Ця його чергова праця заслуговує на особливу увагу громадянства, а головно тих українських людей, які розуміють вагу культури, горяться творчістю свого народу і в ній находять відвічні духові цінності національної спільноти, до якої належать серцем і душею.

Ю. Т.

***

Око Світу — ілюстрований магазин, двотижневик ч. 1, 1950. Видає в-во "Світ" Редактор Ростислав Шульгин, фоторедактор І. Вахнянин. Мовний редактор Роман Ішук. 24 стор. формат 280 x 380, Монтреал, Канада.

"Око Світу" це ілюстрований двотижневик, типу європейських журналів. Журнал представляє себе читачеві в редакційній статті Р. Шульгина, обґрунтовуючи слушно потребу того типу видання для української публіки. Побіч передовиці "За п'ятдесят літ" цілий журнал це ілюстрації з актуалій світу і з українського життя. Тим він интересний читачеві, бо до ілюстрацій додані пристугині короткі пояснення, деякі навіть у формі коротких нарисів. Сторінки гумору, моди, театру, кіна, дуже цікаво і старанно зредаговані. Ілюстраційний матеріял добірний.

Ю. Т.

Проф. І. Бандура

В долині „Ріо Неґро"

В південній частині Патагонії, головне життя скупчується навколо річок, яких тут не дуже багато. Найголовніші з них це ріо Негро, Кольорадо та Лімай. Решта міжрічкового простору вкрита колючими напівсухими чагарниками, де можна зустріти маленькі селища або поодинокі хати, що в них живуть родини або одинаки та доглядають різну худобу, яка бродить по цих просторах.

Після досліження на р. Лімай, в долині ріки Негро, було пройдено маршрут біля 400 км, з деякими виходами на рівнину. Цілою положжю охоплено багато місцевостей, а саме: Грань Рока, Неукен, Чільфаро, Іома, Чімпай, Белісле, Дарвін, Чоєле-Чоель, Помона, Конеса і т. п. Тут проходить залізниця, їздять автобуси, авта, люди їздять на конях, поверхах і взагалі помітний рух та життя, в протилежність рівнині, яка знаходиться далеко від річок, де на сотки кілометрів можна зустріти лише поодиноких людей. Ці простори трохи нагадують надкаспійські степи та півпустелі Туркестану, але ті місця значно більш заселені, ніж тут.

Надзвичайно сухий півпустельний клімат створив такі умови, що навіть в долині, де близько ґрунтові води, не можливо б було займатись сільським господарством, коли б Аргентинський уряд не вклав великих капіталів та не зробив зрошення тут. Майже вся долина вкрита солончаками, де на поверхні можна бачити біле скупчення солей, ніби хтось посіяв тут борошно. На солончаках росте специфічна солончакова рослинність. Звичайно, на таких землях не може рости культурна рослинність, але після зрошення їх вони цілком міняються і стають добре родючими.

Вищезгадані місцевості це ніби оази серед диких чагарників. Безліч невеликих господарств знаходиться тут; вони відділені кругом високими тополями "аламо", а в середині цієї "чакри" схоронені від вітрів чудесні садки та городи. Тут можна бачити різних гатунків виноград, грушi, яблука, маслини, сливки, персики і... над водою нашу українську вербу. В багатьох садках можна бачити великі пасіки, які вже почали працювати. Але люди не дуже поспішають до праці, не бояться згубити весняну вогкість в ґрунті, бо тут вирішує все вода, що мається в канавах. Ця вода дається майже даремно, бо кожен ґосподар сплачує річний податок за неї лише 6 пезо за 1 гектар. В деяких місцях зустрічаються невеликі заводи по переробці цих продуктів: вини, томати, заводи сідри і т. п., але їх дуже мало.

Великі ще простори в цій долині не заселені за браком людей. Від одного селища до другого йде вода між чагарниками без використовування, а є ще великі можливости побільшити тут зрошення. Початок весни можна помітити по рослинах, звірятах та пташках, а не по людях, які не особливо поспішають до весняних робіт, і немає в полі того руху, який бачимо весною у нас в Україні. Де-не-де починають появлятись на полі люди, але ніби ще не просиулись після зимового сну.

В районі Чімпай — Белісле річка має дуже багато рукавів та стариць, до чого ще приєднуються канали зрошення, і ця долина, шириною майже до 10 км., наповнена качками, фламинґами, папугами, куріпками та різними дрібними птахами, які перелітають з одного місця на друге, щоб вибрати собі лише "департаменто". У мисливця звичайно, розбігаються очі, і він не знає, за що хапатись і куди стріляти. Але місцеві мешканці мало цим цікавляться.

Долина Чімпай — Дарвін має найкращі тут землі, а крім того тут передбачається збільшити обсяг зрошення і тому, хто б бажав тут займатись господарством, то є можливість купити тепер землю по 250 пезо за гектар (раніш, до зрошення, ця земля продавалась по 250). Всі землі близько залізниці, яка дає можливість збувати продукти та мати необхідний матеріял для господарства.

Вечір... У невеликому селі Чімпай є єдиний будинок, який має назву "бар, ресторан, готель і кіно", куди збираються чоловіки, щоб поділитися новинами, дещо випити та пограти в карти. Сюди їдуть з околиць за 10 — 15 км. верхи на конях, на двоколесній "біді", тягаровими автами, і навколо цього "бару" всі ці засоби пересування, чекають на господарів по 4 — 5 годин. Велика заля наповнена "гаучами", яких за цигарковим димом спочатку не видно, а потім виринають, ніби з туману, окремі групи людей, які певно також не бачать кінця цієї залі. В суботу буває найбільший рух, бо працює кіно. Всі столи та стільці складаються до купи, на стіні навішується білий екран і показують фільм, який 5 — 10 разів рветься, але відвідувачів ніколи не зменшується.

Друге місце в цьому селі, це невеличка універсальна крамниця, нашого волиняка, який поїхав на заробітки в 1913 році, залишивши родину на батьківщині. Обставини так склались, що він не дочекався доброго часу для повернення і вже має 65 років. Сини його вже одружились, а він і досі одинак, чекає слушного часу... Та вже більше як 10 років, не має відомостей і не знає взагалі, що на світі діється. Тепер йому й ті гроші мало потрібні, бо він відірваний від рідних і не знає, хто буде далі тут вести його торгівлю.

Звичайно, не всі місця однакові. Там, де на[...] буває більше, як 1.000 осіб, села дуже [...] упатковані. Мається електрика, школи, багато ресторанів, готелів, пошта, різні крамниці, майстерні і т. п. Життя значно заможніше, ніж в багатьох наших українських селах, бо, на жаль, українські [...], сотки років були перехідним табором для [...] українців.

Літературна Бібліотека

ВИДАЄ

Видавництво Миколи Денисюка

В першій серії
ЛІТЕРАТУРНОЇ БІБЛІОТЕКИ
вийдуть твори українських авторів:

Ю. Тис — "Симфонія землі" (історичні нариси з циклю "Українською Землею").
О. Драгоманова — "По той бік світу". (повість з життя українців в Аргентіні)
А. Галан — "Пахощі" (новелі)
О. Білосвіт — "Сентиментальний роман" (новелі).
М. Цуканова — "Бузковий цвіт" (новелі).

Кожна книжка
ЛІТЕРАТУРНОЇ БІБЛІОТЕКИ
появляється у двобарвній картоновій обкладинці.
Мистецьке оформлення
арт. мал.-графіка Бориса Крюкова

Приймаємо передплату на п'ять книжок першої серії
ЛІТЕРАТУРНОЇ БІБЛІОТЕКИ
Перша серія матиме разом коло 750 сторін, яка в одноразовій передплаті по зниженій ціні коштує:
Аргентіна 22.— арг. пези, Бразілія 60.— крузейрів, США, Канада і інші країни 2.— долари або їхня рівновартість в іншій валюті.
Замовлення слати на адресу:

Editorial Mykola Denysiuk
c. Curapaligue 790
Buenos Aires — Rep. Argentina

СЕНСАЦІЙНА ПОЯВА НА УКРАЇНСЬКОМУ КНИЖКОВОМУ РИНКУ!
ПЕРШИЙ КАТАЛОГ-ПІДРУЧНИК УКРАЇНСЬКИХ ПОШТОВИХ МАРОК!

Вже друкується і незабаром вийде накладом В-ва "Філятеліст" ІІ-га частина першого українського каталогу - підручника українських поштових марок, за зразком світових, філятелістичних каталогів Шкота, Цумштайна, Міхля, Іверта і ін. під загальною редакцією Юліяна Максимчука, відомого українського експерта - філятеліста.

В каталозі будуть точно розроблені та оцінені наступні випуски:

1. Поштові марки Екзильних Урядів, починаючи від 1920 року.
2. Випуски військових формацій, зокрема Українських Січових Стрільців, Повстанського Штабу ІІ-го Зимового Походу, Стрілецької Дивізії "Галичина" і Табору Українських Полонених в Ріміні (Італія).
3. Марки таборових пошт в Німеччині: Регенсбург, Байройт, Діллинген, Новий Ульм і Ульм/Донав.
4. Марки пластових організацій, починаючи від найперших видань з 1926 року у Льові, Празі, Парижі до останнього часу на еміграції в Німеччині.
5. Поштові марки Підпільної Пошти України — ППУ.
6. Добродійні, пропагандивні і пам'яткові марки українських установ і організацій, видані від найдавніших часів в Европі і за Океаном.
7. Видання земських пошт в Україні 1866 і пізніших років.

В додатку будуть обговорені гербові марки та різні принагідні випуски, зокрема членські, ...ладкові і даткові марки та листові налипки і ін., як теж чужинні приватні марки з українською тематикою (російські, німецькі, польські, американські, чеські).

До каталогу буде доданий список літератури, що обіймає понад 300 заголовків окремих праць, монографій і статтей різними мовами світу, присвячених розробленню українських поштових і приватних марок.

В тексті будуть поміщені 130 ілюстраційних відбиток, обговорених в каталозі, марок.

Замовлення та гроші спрямовувати на адресу:

Mykola Denysiuk
c. Curapaligüe 790
Buenos Aires — Rep. Argentina

(ціна рівновартість 2.50 ам. дол., її Аргентіні 25.— арг. пез.)

У В А Г А ! — Готується до друку перша частина каталогу, що охоплюватиме широко закроєний вступ про народження й історію поштової марки, технічний процес її постання, про роди марок і основи колекціонування. В цій частині будуть точно обговорені і оцінені всі українські державні випуски з 1918-1920 років з часів Української Державної Незалежности та чужинні державні випуски з українською тематикою.

Кожна частина каталогу творить для себе замкнену цілість, а обидві разом дають у руки нашого громадянства, а зокрема українських колекціонерів вичерпну енциклопедію маркознавства і повний каталог українських поштових і приватних марок та тим самим заповнять прогалину в цій ділянці на нашому книжковому ринку.

Енциклопедія Українознавства — в кожній українській хаті!

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

що її видає

Наукове Товариство ім. Шевченка появляється у збільшеному об'ємі.

Частина І — 1.200 сторін — у трьох томах 15 зошитах. Перший том уже готовий і передплатники його вже одержали, а 2-ий і 3-ій томи в друку.

Ціна першої частини — усіх трьох томів в Аргентіні 270.00 арг. пезів.

Ближчі інформації подає і приймає замовлення з Аргентини:

EDITORIAL M. DENYSIUK
Curapaligüe 790 T. E. 66 - 3612
Buenos Aires — Rep. Argentina

ЧИТАЙТЕ! ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ! "МІТЛУ"!

"МІТЛА" — це перший український журнал сатири і гумору на американському континенті!

"МІТЛА" — це реальна сила в поборюванні большевицької пропаганди і п'ятих колон!

"МІТЛА" — це розрада сірих буднів кожного українця по цей бік залізної завіси!

ГОНІТЬ ВІД СЕБЕ БІДУ І СМУТОК — "МІТЛА" ВАМ ДОПОМОЖЕ!

Кожне число багато ілюстроване!

Річна передплата — 10 пезів

(в ЗДА і Канаді — 1 долар, в Англії і Австралії — 10 шилінгів, в Бразілії — 30 крузейрів)

Жадайте показові примірники для себе і своїх близьких. Купуйте "МІТЛУ" в розпродавців або шліть замовлення безпосередньо на адресу:

Mr. Julian Serediak
Casilla de Correo 7
Sucursal 7
Buenos Aires
Rep. Argentina

ОВИД
HORIZONTE

український ілюстрований часопис
Видає і редагує Микола Денисюк
Статті, підписані повним іменем або ініціялами не обов'язково висловлюють думку Редакції.

Адреса Видавництва:
MYKOLA DENYSIUK
Curapaligüe 790
Buenos Aires — Rep. Argentina

Умови передплати на 1950 р.

Подаємо ціну за п. число, пів.- і річну передпл.

Аргентіна — арг. пез.	1.50	8.—	15.—
Бразілія — круз.	3.—	17.—	30.—
Чіле — Чіл. пез.	5.—	30.—	60.—
Англія і Австралія шіл.	1/—	5/6	11/—
Німеччина — ДМ.	0.50	3.—	5.—
Франція — фр. фр.	30.—	160.—	300—
США і Канада — дол.	0.15	0.80	1.50
Інші країни рівн. дол.	0.15	0.80	1.50

Бібліографічна згадка.

"ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА" — Мюнхен — Нью Йорк — 1950
Зошит 6-ий, ст. 401 - 480.

З м і с т : Д. Дорошенко, О. Оглоблин, Б. Крупницький: Джерела й історіографія. О. Оглоблин: Рання історія України. Н. Полонська - Василенко: Княжа доба. Н. Полонська - Василенко: Україна за литовсько - польської й польсько - козацької доби. Б. Крупницький: Доба козацько - гетьманської держави. Н. Полонська - Василенко: Україна в складі Російської Імперії XIX — поч. XX ст.

Зошит 10, ст. 721 - 800.

З м і с т : Докінчення відділу IX — Культура. І. Мірчук: Філософія. X Відділ — Література. М. Глобенко: Історія і стан досліджень укр. літератури — Доба реалізму — Доба модернізму — Україна в художніх творах, російською мовою. Л. Білецький — Е. Ю. Пеленський: Стара доба (XI - XV ст.). Д. Чижевський: Ренесанс, реформація і барокко — Клясицизм. Романтика. М. Глобенко, Ю. Шлохин, І. Коровицький: Найновіша доба. В. Лев: Українсько - польські взаємини в літературі.

З технічних причин бракуючі зошити ч. 7, 8, 9 вийдуть з друку аж після появи дванадцятого зошита.

ПЕРШИЙ ВЕЛИКИЙ ФЕСТИН

цього року влаштовує українська молодь у неділю 18 лютого 1951 р. на площі спортового клюбу "Док Суд" при вул. Л. Н. Алем 1900. Багата програма.

П О Д Я К А

Сподобалося Всевишньому покликати до себе нашу незабутню Дружину, Сестру і Тету Марію з Лагодинських Остапяк. В нашому тяжкому горю дізнали ми багато співчуття, слів розради та помочі зі сторони наших приятелів та знайомих. Цею дорогою складаємо найщиріщу подяку Всечеснішим о. Др. В. Коваликові та о. Т. Іванишинові за відправу похоронів, та всім, що віддали Покійній останню прислугу — щире спасибіг.

Інж. Іван Остапяк, Галя Лагодинська, Оксана Кучковська

Lidia Makarucha

A LA MEMORIA DEL GLORIOSO JEFE

DEL EJERCITO GUERRILLERO UKRANIANO (U. P. A.) GENERAL ROMAN SHUJEWYCH - CHUPRYNKA

No se cuanto tiempo permanecí así, muda, absorta, sin ver ni oír nada, sintiendo una pena muy grande en el corazón y una idea que sin tregua, desesperada, locamente martillaba en mi cerebro ¿era posible? ... ¿sería eso verdad? ... ¡No! mi ser entero se resistía a cre-

Tumba simbolica del Gral Chuprynka rodeada de flores sobre la que se observa su retrato y la gorra de General — Estocolmo (Suecia)

erlo, pero no obstante allí, sobre la mesa estaba el diario en el que con grandes inscripciones en la primer plana se leía claramente "El Gral. Román Shujewych - Chuprynka, Jefe del Ejército Guerrillero Ukraniano ha muerto en la lucha que sostuviera con la policía secreta comunista"

¡Otra víctima más! otra vida que se apaga en holocausto a la verdad y a la justicia, otro corazón ukraniano pleno de amor para su patria que deja de latir. Ya no escucharán las verdes praderas el eco amado de su voz, ni verán ante sí los valientes soldados ukranianos la majestuosa figura de su querido general. Todo ha sido tan rápido, tan imprevisto! ayer vivía, luchaba, soñaba labrar un porvenir feliz para su patria y hoy su cuerpo ensangrentado yace para siempre en el seno de la tierra que lo vió nacer.

Las bárbaras ordas comunistas han logrado sus propósitos; después de largos años de persecución y de encarnizadas luchas han conseguido al fin lo que tanto deseaban. Poseer al Gral. Chuprynka vivo o muerto. Y yo os hablo ahora a vosotros, capitanes y generales del ejército rojo, jefes de la temible policía secreta comunista, a todos vosot[illegible] contempláis con ojos despavoridos [illegible] sarcástica sonrisa de satisfacción la [illegible] obra que realizasteis, allí lo te[illegible] vedlo! está inerte, pálido su rostro, ap[illegible]adas para siempre sus pupilas, cu[illegible] cual rosa encarnada que abre sus pétalos, hay abierta una herida mortal. Ya no puede nada contra vosotros, ya no empuñará jamás el arma que con tanto valor Chuprynka no levantará su mano contra vosotros, su cuerpo se unirá en la tierra con el de sus hermanos de lucha, su sangre correrá mezclada con la de tantos otros héroes que ofrendaron su vida por la patria, pero su espíritu heroico, libre, se ha elevado inmaculado a las gloriosas alturas de la inmortalidad y él os perseguirá día y noche, él no dará paz a vuestros corazones.

¿Qué habéis conseguido con arrebatarle la vida? ¿qué habéis conquistado con silenciar y bravura levantara contra todo usurpador de su patria; sí, es cierto, él, el Gral. Taras para siempre los latidos de su corazón? nada, nada más que acrecentar el odio que contra vosotros sustenta todo el pueblo ukraniano, con vuestro acto habéis impulsado a que cada guerrillero se entregue hoy a la lucha con más ímpetu y coraje que nunca en defensa de sus caros ideales.

¿No os anuncia nada ese continuo sonar de trompetas? ¿Nada os anuncia ese murmullo, mezcla de lamento, de llanto, de quejido, que desde las profundidades de los bosques va elevándose cada vez más potente, cada instante más extenso, hasta explotar por fin en un sonido amenazante y ensordecedor? Eso habéis conseguido con vuestro bárbaro acto. Cuando muere un hermano en la lucha, son sus hermanos quienes van a vengarlo, más cuando muere un héroe, un héroe del temple y valentía de Taras Chuprynka es toda la naturaleza la que estremeciéndose como azotada por un viento huracanado, se leva en un grito desesperado de venganza.

Si — venganza piden hoy los bosques, esos árboles milenarios a cuya sombra se cobijaba el Gral. Chuprynka y sus valientes soldados planeando la defensa de la patria, venganza pide la tierra cuyo seno guarda hoy celosamente los sagrados restos de su más glorioso hijo, venganza pide el cielo azul de Ukrania hasta al cual elevara tantas veces sus serenos ojos el héroe, agobiado por el trabajo y la lucha.

¡Dios mio! Tú que desde el cielo ves nuestros sufrimientos, Tú que contemplas la lucha desigual que desde muchos años sostienen mis hermanos contra todo usurpador de sus derechos y su libertad.

Tú Señor que nos diste la gloria de nacer bajo el límpido cielo de Ukrania, que quisiste corriera por nuestras venas sangre cosaca, que colocaste en nuestros corazones la llama sagrada del amor por la patria ¡Ayúdanos! dadnos fuerzas para resistir hasta el fin en el camino propuesto, ayúdadnos a arrojar de nuestras tierras a aquellas que tan despiadadamente conducen a la muerte a mis hermanos, a aquellos que pisoteando los sentimientos más íntimos destruyen nuestra cultura, profanan nuestras Iglesias y tratan de arrancarte a Tí de nuestros corazones.

Y Tú, nuestro querido General Chuprynka, que ahora descansas de Tus fatigas en la dulce serenidad celestial, haz que Tu espíritu inmortal descienda sobre nosotros, a Tí pedimos que inflames nuestros corazones del mismo amor puro y verdadero con el que latió el Tuyo durante toda Tu existencia y cuando en medio de la lucha sintamos fallar nuestra voluntad y debilitarse nuestras fuerzas, llega hasta nosotros y con Tu voz dulce y serena pero firme, dinos como solías hacerlo con Tus soldados ¡Adelante!

Que Tu vida sea para nosotros un ejemplo, que Tu amor por Ukrania contagie nuestros corazones para que en el día seamos llamados a engrosar las filas de los defensores de la patria, podamos decir firmes y confiados ¡Presente, mi General!

Los ukranianos de todo el mundo recuerdan la memoria del Jefe del Ejercito Guerrillero Ukraniano. Gral T. Chuprynka. En la foto se ven los participantes de una Academia Commemorativa en Montevideo (Uruguay) —

Talleres Graf. "CHAMPION", Joaquín V. Gonzalez 2375 — T. E. 50-7375